

GUIA DIDÀCTICA PER A PROFESSORAT D'ESO I BATXILLERAT

CÒMIC DE PREVENCIÓ DE LES VIOLÈNCIES MASCLISTES

Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació

mossos d'esquadra

ASSEGURA'T!

ÍNDEX

Introducció	pàg. 4
Violència en l'àmbit de la parella	pàg. 7
Mutilació genital femenina	pàg. 17
Matrimonis forçats	pàg. 27
Violència en l'àmbit familiar	pàg. 37
Agressions sexuals	pàg. 49

Guia didàctica per a professorat d'ESO i batxillerat

Còmic de prevenció de les violències masclistes

Aquesta guia està dirigida al professorat d'educació secundària per treballar amb alumnat de 3r i 4t d'ESO i 1r i 2n de batxillerat (edat 14-18 anys) a partir del còmic *Assegura't!*, editat pel Programa de Seguretat contra la Violència Masclista, que tracta la prevenció de violències masclistes específiques:

- Violència en l'àmbit de la parella
- Mutilació genital femenina
- Matrimonis forçats
- Violència en l'àmbit familiar
- Agressions sexuals

Objectius generals de la guia

- Fer visibles les especificitats, les causes i les conseqüències de les violències masclistes contra les dones.
- Proporcionar eines d'anàlisi i comprensió de cada una de les violències descrites en el còmic.
- Facilitar la reflexió i el qüestionament personal de totes les persones a les quals va dirigit el còmic (professorat i alumnat dels instituts de secundària).
- Sensibilitzar tant el professorat com l'alumnat sobre la importància de posicionar-se davant de qualsevol tipus de violència, des del respecte i l'escolta activa, i sense jutjar ni culpabilitzar la noia que pateix l'acte violent.
- Desenvolupar pautes de prevenció i detecció precoç de determinades situacions de risc.
- Facilitar mecanismes d'autoprotecció i eines de seguretat.

De què parlem?

La Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista "utilitza l'expressió *violència masclista* perquè el masclisme és el concepte que de forma més general defineix les conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones i que, alhora, ha imposat un model de masculinitat que encara és valorat per una part de la societat com a superior".¹

Segons la Llei esmentada, per violència masclista s'entén la "que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat".²

(1) Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista, p.15
<http://www.parlament.cat/activitat/cataleg/TL%2075In.pdf>

(2) Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista, p.32
<http://www.parlament.cat/activitat/cataleg/TL%2075In.pdf>

Com es manifesta?

La violència masclista es pot exercir d'alguna de les formes següents:

- **Violència física:** comprèn qualsevol acte o omisió de força contra el cos d'una dona, amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany.
- **Violència psicològica:** comprèn tota conducta o omisió intencional que produeixi en una dona una desvaloració o un patiment, per mitjà d'amenaques, d'humiliació, de vexacions, d'exigència d'obediència o submissió, de coerció verbal, d'insults, d'aïllament o qualsevol altra limitació del seu àmbit de llibertat.
- **Violència sexual i abusos sexuals:** comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu.
- **Violència econòmica:** consisteix en la privació intencionada i no justificada de recursos per al benestar físic o psicològic d'una dona i, si escau, de les seves filles o fills, i la limitació en la disposició dels recursos propis o compartits en l'àmbit familiar o de parella.

La violència masclista es pot exercir d'una manera puntual o d'una manera reiterada.

Estructura de cada tema tractat:

- Contextualització
- Objectius
- Activitats: se'n proposen 5 per a cada tema, en què es detallen:
 - Objectius específics
 - Descripció
 - Material
 - Metodologia

El temps de durada de cada activitat és d'una hora aproximadament. Les activitats estan pensades per dur-les a terme durant l'hora de tutoria.

VIOLENCIA MASCLISTA EN L'ÀMBIT DE LA PARELLA

Contextualització

De què parlem?

Des de fa temps la violència contra les dones ha deixat de ser considerada, per la majoria dels i de les especialistes, un fenomen esporàdic i casual, i s'ha començat a estudiar com a fenomen social amb unes especificitats i peculiaritats que necessiten de recursos humans i materials per tal de ser analitzades en tota la seva complexitat. La violència contra les dones té les seves arrels en un sistema social –el nostre– en què la divisió dels éssers humans en dos gèneres conforma la base de la mateixa estructura social. Aquest binarisme es manifesta i explícita en la diferent i desigual socialització de gènere d'homes i dones, que fa que es valorin com a positius tots aquells valors, rols i papers relacionats històricament amb la masculinitat i, per contra, es menyspreïn els relacionats històricament amb la feminitat. El sistema social a què fem referència és el sistema patriarcal.

La dicotomia home-dona ha estat durant segles –i segueix sent-ho avui dia– el fonament de la justificació i, al mateix temps, la manera de perpetuar la discriminació de les dones en el sistema social, perquè es basa en una distribució de rols en funció del fet de pertànyer al gènere masculí o al femení, segons el sexe amb què naixem. Aquesta distribució de rols en funció del gènere, l'atribució del poder als homes i la manca de reconeixement social de les característiques i les funcions que tradicionalment s'han assignat al sexe femení, situa les dones en una posició de desavantatge i vulnerabilitat. Per tant, la violència contra les dones va més enllà de l'excepcionalitat dels casos individuals i és un fenomen que reflecteix les relacions de poder i el manteniment d'un model social basat en la desigualtat. Aquest model, per altra banda, tampoc beneficia els homes. Si bé és cert que les pitjors conseqüències del sistema patriarcal les pateixen les dones, els homes també veuen truncat el seu desenvolupament integral. Això és el producte de la imposició d'estereotips de gènere de la qual ells també són víctimes. De fet, en molts casos ells tenen l'obligació social de demostrar i reafirmar la seva masculinitat si no volen que la seva condició d'home es posi en dubte. Amb tot això, està clar que la desigualtat entre gèneres no és un problema o qüestió de les dones, o una concessió que fan els homes a les dones. Eradicar la violència masclista i, amb ella, totes les desigualtats que la sustenten i promouen és una qüestió d'interès general, que possibilitarà que tant les dones com els homes es puguin desenvolupar de manera integral i lliure i, per tant, afavorirà la construcció d'una societat més igualitària i justa.

Per una banda, l'aprenentatge de les identitats masculina i femenina que prepara els homes per exercir el poder i l'autoritat, i ensenya les dones a ser submises i passives. I, per altra banda, l'aprenentatge dels ideals de l'amor romàntic, el model de relació afectiva que impera a la nostra societat on l'amor vertader queda vinculat al patiment, a les dificultats, als obstacles impossibles i la seva superació com a prova d'amor, a la renúncia a la pròpia individualitat i la necessitat de fusió i simbiosi. Aquesta mitologia de l'amor romàntic, de la qual les i els joves tenen infinitat de referents a les pel·lícules, les revistes i les cançons que formen part de la seva quotidianitat, té molta més incidència sobre les noies, donat que un dels eixos fonamentals de la identitat femenina és precisament el manament de tenir cura de les relacions afectives i vetllar pel seu èxit, caient sota la seva responsabilitat el fracàs de la relació.

Aquests aprenentatges posen les bases per a possibles relacions futures travessades per l'abús i, a més a més, contribueixen a perpetuar un sistema social desigual i injust; per tant, incidir-hi des de la perspectiva de la prevenció és incidir sobre les causes estructurals. Els estudis que s'han fet sobre aquest tema (Díaz-Aguado, 2002 i 2004) afirmen que per prevenir la violència masclista a la parella és necessari afavorir el coneixement sobre com comença i es manifesta, per tal d'alertar sobre el risc que poden implicar les primeres fases i incorporar el rebuig de la violència en la pròpia identitat. Per altra banda, per impulsar nous models de relacions justes i igualitàries, creiem que s'ha de reflexionar críticament sobre les formes de solucionar els conflictes. Nosaltres considerem que els conflictes interpersonals poden ser un motor de canvi si s'enfronten amb les eines adequades i treballem per fomentar actituds assertives i formes alternatives d'enfrontar-los.

La violència masclista en l'àmbit de la parella, més que un fet puntual, és un procés, imperceptible al principi, però quan comença, no s'atura, sinó que s'agreuja, i per sortir-ne cal ajuda. Moltes dones no detecten els primers estadis del comportament abusiu de què són objecte, però aquest va sotmetent-les i danyant-les interiorment, fins que queden atrapades sense possibilitat de reaccionar.

Objectius

- Analitzar els estereotips i les creences sobre la sexualitat i les relacions de parella.
- Analitzar la influència de les creences relatives a les relacions de parella.
- Imaginar models més igualitaris i justos de relacions de parella.

ACTIVITAT 1: L'AMOR NO ÉS L'HÒSTIA

Objectius:

- Introduir el tema de les relacions abusives de parella.
- Reflexionar sobre quines són les característiques d'una relació abusiva de parella.
- Detectar i valorar situacions de risc i establir mecanismes de seguretat, d'autoprotecció i de detecció precoç.

Descripció: fem servir el còmic per introduir el tema de la violència contra les dones en l'àmbit de la parella.

Material: còmic (capítol "Violència masclista en l'àmbit de la parella").

Metodologia: demanem al grup si hi ha voluntàries per llegir el text (busquem una voluntària per a cada personatge). Un cop acabada la lectura, esperem més o menys un minut en silenci i plantegem les preguntes següents.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Què us ha semblat la història del còmic?
2. Creieu que pot passar el que explica el còmic?
3. Coneixeu alguna persona que hagi viscut una situació semblant? Podríeu explicar-la?
4. Com actuaríeu si estiguéssiu en el lloc de la noia?
5. Creus que són útils els consells de seguretat que es donen en el còmic? Hi havies reflexionat mai?
6. Què significa l'autoprotecció? Quines accions poden ajudar-nos a autoprotegir-nos?
7. Creus que les amistats de la noia també són un element de seguretat en algun moment de la història?
8. De qui depèn la nostra pròpia seguretat?

ACTIVITAT 2: ELS MITES I L'AMOR: QUINA RELACIÓ HI HA?

Objectius:

- Analitzar els tòpics referents a l'amor romàntic i la seva importància en l'establiment de les relacions de parella.
- Desmuntar falses creences en relació amb les relacions amoroses.

Descripció: reflexió i debat a partir d'un test.

Material: text amb el llistat d'afirmacions, paper i bolígrafs.

Metodologia: assenjala les afirmacions que consideres vertaderes (V) i les que consideres falses (F) i explica el perquè.

AFIRMACIONS		Vertaderes (V) Fases (F)
1	L'amor és química que no es pot controlar.	
2	Els nois i les noies difícils d'aconseguir tenen molt d'atractiu.	
3	En l'amor sempre hi ha gaudi i patiment. I és bo que sigui així.	
4	L'amor és una fleixa que et colpeix.	
5	En una relació amorosa, estabilitat i passió no són compatibles.	
6	L'amor va i ve sense avisar.	
7	L'amor dura entre 3 i 6 anys, després és amistat.	
8	Els nois forts i les noies guapes són més atractives, independentment dels seus valors personals.	
9	Els sentiments d'amistat, estima i tendresa fan monòtona una parella.	
10	L'amor és un instint.	
11	Els nois durs i amb caràcter fort lliguen molt.	
12	L'amor és impossible de parar, encara que ens faci mal.	
13	L'amor és històric, cultural i social. En cada societat es viu d'una manera.	
14	En aparença, triem, però en realitat ens enamorem d'acord amb el que es considera atractiu en la nostra societat.	
15	L'amor és bogeria.	
16	La gent amb caràcter i una mica agressiva és més apassionada.	
17	L'estabilitat en la parella és avorrida.	
18	La tendresa i l'amistat fan ensopida una relació.	
19	Les discussions fan divertida una relació, en són la sal.	
20	Els nois que van de <i>machos</i> lliguen més.	
21	Quan tens problemes, millor no explicar-ho a la gent per no preocupar ningú.	
22	Si coneix algú per internet i quedem, no cal que ho sàpiga ningú del meu entorn, és excitant tenir secrets i en l'amor de vegades s'han de córrer riscos.	

ACTIVITAT 3: MODELS AMOROSOS

Objectius:

- Analitzar els diferents models de relació de parella.
- Prendre consciència de les limitacions d'aquests models i de les conseqüències per als membres de la parella.

Descripció: reflexió i debat a partir de la lectura d'un text.

Material: fotocòpies del text, paper, bolígrafs, pissarra.

Metodologia: llegim el text i contestem les preguntes.

TEXT³

“La dona tradicionalment no tenia espai personal més enllà de la quotidianitat: tenia l'espai de la casa (la seva missió era fer-la agradable per als altres), l'espai dels seus fills (criar-los i tenir-ne cura), l'espai de la cuina (havia d'alimentar tota la família) i el de la parella (que estigués bé i pogués desenvolupar-se personalment i laboralment). Si hi havia persones grans o malaltes, també eren a l'espai de la dona. Però en una societat patriarcal, la maternitat no constitueix un valor social comparable al prestigi laboral, a l'ascens econòmic o al poder social. I, a més, és una exigència sense contrapartida: les dones han hagut de donar molt sense demanar res a canvi. La fantasia és: “si em dono als altres rebré a canvi ser estimada”. A la dona li ensenyen que la vida té sentit en la mesura que ella es lliura. Quan s'enamora troba la raó de la seva vida: ja està per l'altre i espera que l'altre estigui per ella. Podria deixar-ho tot per submergir-se plenament en l'altre, perdre-s'hi, viure per a ell i per a la família que crea. Però si no és estimada com ella espera, es genera tristesa i ressentiment. En canvi, a l'home li ensenyen que allò important serà el seu treball i les seves aficions. L'home té un valor social en ell mateix independentment de la seva parella o dels seus fills. La fusió amorosa produeix por en l'home. És viscuda com una pèrdua, possiblement d'identitat, o com una por a quedar atrapat.”

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. En general, creus que els nois necessiten més llibertat, més espai personal que les noies? Per què?
2. Imagina que ets un cercle i la teva parella un altre cercle. L'espai d'intersecció és el que desitjau compartir. Quin seria el model que dibuixaries per representar la teva parella ideal?
3. S'assembla a algun dels models que descriu el text? A quin?
4. Consideres que són realistes els models descrits pel text? Es poden dur a terme? Tots o només algun?
5. Quin creus que és el model de parella imperant en la nostra societat?
6. Quin seria el model d'una relació amb violència? Per què?

ACTIVITAT 4: L'ABÚS

Objectius:

- Aprendre a fer visibles les conductes abusives.
- Aprendre a reconèixer els indicadors d'abusos precoçment per tal de poder-los aturar a temps.
- Entendre que la violència és un procés i no un fet puntual.

Descripció: reflexió i debat a partir d'una llista d'accions i actituds.

Material: text amb les frases.

Metodologia: posa una 'A' d'*abús* a les frases que consideris que ho són i explica el perquè. Després contesta les preguntes.

(3) Rosa Sanchis, *Tot per amor?*, Octaedro Rosa Sensat, Barcelona, 2006.

A

Posa una 'A' d'*abús* a les frases que consideres que ho són i explica el perquè, després contesta les preguntes

No vols que surti amb les meves amistats.
No t'alegres de les coses que faig bé.
Quan discutim, crides i m'insultes.
M'escoltes quan t'explico els meus problemes.
No t'importa que tingui amistats de l'altre sexe.
No t'agrada que porti roba ajustada.
Decidim entre els dos què fem quan sortim.
Em dius sovint que sóc teu/teva.
Em mires els missatges del mòbil sense permís.
No t'agrada que faci coses sense que ho sàpigues.
Em dius que no podries viure sense mi.
Sols pressionar-me per mantenir relacions sexuals quan no en tinc ganes.
T'enfades quan miro altres persones.
Acostumes a decidir les <i>pelis</i> que veiem.
Sempre vols que sortim amb les teves amistats, mai amb els meves.
No t'agraden les meves amistats.
T'agrada veure'm amb roba bonica.
T'enfades quan altres persones em miren perquè els agrado.
No t'agrada que balli amb altres persones que no siguis tu.
Si no vull tenir sexe, t'enfades.
T'agrada demostrar que ets més fort que jo.
Sovint tens gelosia.
Em recordes sovint les coses que saps fer i que jo no sé fer.
T'enfades sovint amb mi.
Em fas carícies, abraçades i petons.
Em parles amb respecte.
Em crides, de vegades davant d'altres persones.
Ho passem bé junts, rius amb mi.
Vols que faci les teves tasques.
Sempre vols tenir raó.
T'agrada que tingui les meves amistats.
T'agrada que fomenti les meves aficions.
Vols que estigui solament amb tu.
Quan visquem junts, t'agradaria que no treballés i que atengués la casa.
Et molesta que tingui més èxit que tu en els estudis.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Haves sentit algun cop les frases que has assenyalat com a abús?
2. Algun cop te les han dirigit a tu o a persones del teu voltant? Com hi vas respondre o com hi va respondre la persona afectada?
3. Creus que és exagerat qualificar-les de maltractament? Argumenta la teva resposta.

ACTIVAT 5: EL CICLE DE LA VIOLÈNCIA

Objectius:

- Conèixer el cicle de la violència, com es manifesta i com es pot trencar.
- Aprendre a buscar estratègies personals per enfrontar-se a situacions de violència de parella, tant pròpies com d'altres persones.
- Aprendre a sentir empatia i comprendre què és el que passa a una persona que viu una situació de violència de parella.

Descripció: reflexió i debat arran d'un testimoni real i redacció d'un text escrit per aprofundir en l'anàlisi personal.

Material: fotocòpies del text, paper i bolígrafs.

Metodologia: donem l'explicació següent a l'alumnat per tal d'introduir el tema: "El tipus de violència que solen usar els maltractadors és cíclica i consta de tres fases: tensió (estat d'agressivitat latent), agressió i afecte (també anomenat 'lluna de mel')". Després distribuïm les fotocòpies del text, el llegim conjuntament, contestem les preguntes i, finalment, demanem als alumnes que escriguin una carta a la noia protagonista del relat per aconsellar-la sobre el que pot fer.

TEXT⁴

Testimoni real: Una jove maltractada

"Primer vas començar menyspreant-me, anul·lant-me a poc a poc; després els insults, els crits, i t'anaves convertint en un remolí que ho destrossava tot, però que em mantenia dins teu, sense deixar-me escapar. Quan vaig fer els disset anys em vas regalar tota la teva ràbia, les teves paraules se'm clavaven a dins, els meus pensaments estaven en blanc, només tenia llàgrimes. Tot allò que tingués a veure amb mi ho trobaves horrible i menyspreable. Abans de deixar-me, les teves mans sobre meu, crits, mentre m'empenyies amb ràbia, i vas començar a pegar-me i jo vaig callar, i el silenci i les agressions han estat cada vegada més grans i continuen. No tinc esperança que això s'acabi; ja m'he acostumat a tot aquest dolor, i ara prefereixo viure així que perdre't, perquè tu ets i seràs sempre la meva vida. Per més cops que rebí i més sang que brolli del meu cos, per molt que m'insultis, sé que després de cent cops, cent insults, cent menyspreus, cent ferides, hi haurà un petó dels teus llavis que, per uns instants, em tornarà a la vida." Mirentxu, 18 anys.

(4) Magda Bandera i Mònica Artigas, *No som estúpids*, Edicions 62, Barcelona, 2005.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Per què creus que la Mirentxu suporta aquest mal amor? Què li impedeix sortir de la dinàmica de maltractament? Què faries tu en lloc seu?
2. De vegades, a les persones els costa creure que qui diu que els estima sigui capaç de provocar-los dolor i ho neguen destacant només la part positiva (*el petó dels teus llavis... em tornarà a la vida*). La parella és sempre un entorn on es respecten els drets de la persona? Argumenta la teva resposta.
3. Escriviu individualment una carta o un correu electrònic a la Mirentxu o a alguna persona que conegueu que visqui o hagi viscut la mateixa situació que descriu el text.
4. Feu una llista de les mesures d'autoprotecció que creieu que poden ajudar a una persona que està patint aquesta situació.
5. Quins elements del nostre entorn poden ajudar la Mirentxu? Enumera'ls i digues què poden fer.
6. Quines són les precaucions que ha pres l'Anna? Et semblen útils? Per què?

IMPORTANT!

-SI SENTS QUE LA TEVA PARELLA ET CONTROLA, T'ÀILLA, T'INTIMIDA I/O T'AGREDEIX ESTÀS PATINT VIOLÈNCIA MASCLISTA PER PART DE LA TEVA PARELLA I, PER TANT, ESTÀS EN SITUACIÓ DE RISC.

-SI HAS DECIDIT TRENCAR LA RELACIÓ, NO QUEDIS AMB ELL A SOLES, PROCURA QUEDAR EN UN LLOC PÚBLIC I, SI ÉS POSSIBLE, VÉS-HI ACOMPANYADA, COM L'ANNA.

-INFORMA LES PERSONES DEL TEU VOLTANT DEL QUE T'HA PASSAT, I DEMANA AJUDA SEMPRE QUE HO NECESSITIS.

-INFORMA'T SOBRE QUÈ ÉS LA VIOLÈNCIA MASCLISTA EN L'ÀMBIT DE LA PARELLA I ESTIGUES ALERTA.

-SI CREUS QUE POT COMENÇAR UN EPISODI DE VIOLÈNCIA, TRUCA AL 112.

I RECORDA: SI DETERMINATS COMPORTAMENTS DE LA TEVA PARELLA ET FAN POR, DEIXA LA RELACIÓ.

QUE NO ET CONTROLIN: LES RELACIONS DE PARELLA, LLIURES I SENSE POR.

MUTILIACIÓ GENITAL FEMENINA

Contextualització⁵

Què és?

La mutilació genital femenina (MGF) o ablació és un conjunt de pràctiques que impliquen l'extirpació total o parcial dels genitals externs femenins o altres agressions als òrgans genitals de les dones per raons culturals, religioses o d'altres amb finalitat no terapèutica.

L'MGF és una greu vulneració dels drets humans de les nenes i les dones. L'MGF perjudica les nenes i les dones que la pateixen de formes molt variades tant a curt com a llarg termini. Entre les conseqüències immediates hi ha dolor intens, xoc, hemorràgia, tètanus, sèpsia, retenció d'orina, nafres obertes a la regió genital i lesions dels teixits genitals veïns. Les conseqüències a llarg termini poden ser: infeccions vesicals i urinàries recurrents, quists, esterilitat, augment del risc de complicacions del part i mort del nadó, etc.

On es practica?

Actualment, la mutilació genital femenina es practica en alguns països africans i asiàtics, i en algunes comunitats de l'Amèrica del Sud. Se'n desconeix l'origen, però es considera que podria ser una pràctica mil·lenària sorgida a l'antic Egipte, prèvia al naixement i l'expansió de l'Islam, que es va difondre a través de la influència de la civilització egípcia. Tot i que algunes comunitats musulmanes, i d'alguna altra religió, la practiquen, es pot afirmar que no és un precepte islàmic.

Per què es practica?

A les zones on tradicionalment es practica, la mutilació genital es pot considerar com un requisit ineludible per poder casar-se, per assolir una posició determinada o simplement per ser acceptada dins la comunitat, ja que amb la intervenció es creu que la dona aconsegueix netedat i puresa. A banda de les motivacions esmentades, hi ha la voluntat de controlar la sexualitat femenina i el cos de les dones. Aquest control respon a la necessitat d'afirmació d'un sistema social basat en la desigualtat entre dones i homes.

Què passa a Catalunya?

Alguns dels països on es practica l'MGF són emissors de persones cap a altres països més desenvolupats econòmicament. En relació amb la pràctica de la mutilació, la família que resta en el país d'origen a vegades exerceix una forta pressió social sobre les persones emigrades, que arriba al punt àlgid en el moment en què tornen a casa, ja sigui de manera definitiva o en període de vacances. Aquest viatge o el viatge definitiu de retorn d'algun o alguns membres de la família, que inclou nenes que no han estat mutilades, pot suposar un moment de risc real per

(5) Font: *Protocol marc d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina*. Secretaria d'Immigració del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya, 2007.

a elles. Per això, és d'importància cabdal que l'estada de la família a Catalunya hagi permès fer un camí en l'àmbit que ens ocupa i que els membres de la família de la nena hagin abandonat la pràctica per propi convenciment, més enllà de la imposició legal, i d'aquesta manera vetllin per la integritat física de les filles. A Catalunya hi ha moltes famílies que van arribar com a practicants i defensores de la tradició i que avui l'han abandonada, però també és una realitat que hi ha famílies que, per raons diferents, encara la defensen.

Objectius

- Fer visible el fenomen de l'MGF i conèixer la realitat social i cultural en què s'emmarca.
- Donar eines per entendre quines són les raons per practicar-la i descobrir la relació que hi ha entre el control masculí sobre el cos de les dones i nenes i aquesta pràctica.
- Donar eines per aprendre a sentir empatia amb les persones que pateixen aquest tipus de violència masclista.
- Donar eines per aprendre a posicionar-se davant de totes les formes de violència masclista contra les dones i actuar en el respecte de les persones que les pateixen.

ACTIVITAT 1: ActivaMent

Objectius:

- Introduir el tema de l'MGF.
- Fer visibles idees i creences de l'alumnat sobre l'MGF.
- Estimular la curiositat i afavorir la voluntat de coneixement d'una realitat diferent.

Descripció: utilitzem el còmic com a pretext per manifestar idees i creences que tenim sobre la mutilació genital femenina.

Material: còmic.

Metodologia: demanem al grup si hi ha voluntàries per llegir el text (busquem una voluntària per a cada personatge). Un cop acabada la lectura, esperem un minut en silenci (o menys) i plantegem les preguntes següents.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Què us ha semblat la història del còmic?
2. Havíeu escoltat algun cop parlar d'aquest tema? A qui? De quina manera?
3. Penseu que és un tema privat?
4. Penseu que cada dona decideix lliurement seguir aquesta pràctica?
5. Quin paper creus que tens en aquest tema? I la societat?

Finalment, demanem a cada persona que digui una paraula que li suggereix aquest tema i les anem anotant a la pissarra (no s'hauran d'esborrar perquè hi tornarem a fer referència a les altres activitats).

ACTIVITAT 2: QUÈ SABEM DE L'MGF?

Objectius:

- Conèixer la pràctica de l'MGF.
- Entendre quines són les conseqüències per a les nenes i les dones que la pateixen.
- Desmuntar els propis estereotips i corregir les falses creences en relació amb l'MGF.
- Conèixer els drets sexuals i reproductius.
- Proposar solucions possibles al problema.

Descripció: reflexió i debat a partir d'un text explicatiu sobre l'MGF i proposta de possibles solucions al problema.

Material: text amb l'entrevista, diccionari i connexió a internet.

Metodologia: en grups de 2 persones, l'alumnat ha de llegir l'entrevista, buscar al diccionari o a internet paraules o termes que no entenen o preguntar-ho a la professora o al professor i, finalment, respondre a les preguntes. Després, el resultat del treball es posa en comú i, arran del debat, es consensuen un seguit d'informacions. Fem un esquema a la pissarra que reculli tota la informació obtinguda.

TEXT

Entrevista a l'activista ghanesa Efua Dorkenoo⁶

Per què es practica l'ablació?

La mutilació genital femenina (MGF) comprèn totes les formes d'amputació total o parcial dels òrgans genitals femenins externs, bé per raons culturals o per qualsevol altra raó no terapèutica. En cultures on l'MGF és acceptada, normalment es practica amb instruments rudimentaris i sense anestèsia i es realitza majoritàriament a menors. L'edat en la qual es du a terme varia d'una comunitat a l'altra. Es practica a nenes d'uns quants dies i també a nenes de 6 a 10 anys, a adolescents i, fins i tot, en l'edat adulta. És la forma de controlar la sexualitat de la dona en les societats on es practica: es frena el seu desig sexual i es garanteix així la castedat abans del matrimoni i la fidelitat al llarg d'aquest. Altres raons són mantenir l'herència cultural, per motius d'higiene, pel reconeixement social de la nena com a dona, o per reforçar la fertilitat i la supervivència infantil (algunes societats creuen que el bebè pot morir si en néixer toca amb el cap el clítoris de la mare).

(6) Text adaptat i traduït de l'entrevista publicada a la pàgina web: <http://www.canalsolidario.org/noticia/hay-poca-voluntad-politica-para-terminar-con-la-mutilacion-genital-femenina/22852>

Causes

Les causes de l'MGF consisteixen en una barreja de factors culturals, religiosos i socials existents familiars i comunitaris. La tradició empeny dones i homes a perpetuar aquesta pràctica generació rere generació, perquè hi ha la creença errònia que la mutilació és necessària per a la bona criança de la nena i una forma de preparar per a la vida adulta i el matrimoni. L'MGF pretén controlar el comportament sexual i impedeix la salut sexual i reproductiva de les dones.

Hi ha la creença generalitzada que l'ablació o MGF només la practiquen comunitats musulmanes i hinduistes...

L'MGF la practiquen musulmans, cristians, animistes, no creients i diferents comunitats. Tanmateix, les dones musulmanes la duen a terme amb la ferma creença que és una obligació de la seva religió. No obstant això, la pràctica és anterior a l'Islam i la major part dels musulmans no la practiquen.

Fa cinc anys, va sortir a la llum que també es practicava en diverses comunitats indígenes de Colòmbia. Com s'explica que hagi estat adoptada tan lluny?

Històricament, la clitoridectomia es donava a tots els continents, també a Occident. Encara que actualment es practica majoritàriament en països africans i en algunes zones de l'Àsia, l'MGF és una part del mecanisme per controlar la sexualitat de la dona en la societat i per això no sorprèn que pugui donar-se en comunitats diferents i llunyanes.

Què suposa l'MGF? Quines conseqüències té?

És fonamentalment un assumpte de drets humans. Viola els drets de les nenes i dones referents a la seva integritat física i sexual. Les conseqüències immediates són: dolor agut, xoc, hemorràgies, infeccions, retenció d'orina, úlceres a la zona genital, danys en els teixits... A llarg termini, quists i abscessos, formació de queloides, danys a la uretra, que deriven en incontinenàcia, sofriment durant la relació sexual i complicacions en el part.

L'MGF té conseqüències per a la salut també psicològicament, i s'ha associat a un seguit de desordres mentals i psicossomàtics, com alteracions de la gana i del son, malsons, atacs de pànic i dificultats per a la concentració i l'aprenentatge. Les dones que han estat mutilades, en créixer, poden experimentar sentiments de pèrdua d'autoestima, depressió, ansietat crònica, fòbies, pànic i, fins i tot, alteracions psicòtiques. La deformació dels genitals, produïda per quists dermoides o per cicatrius queloides, els causen ansietat, vergonya i por en pensar que els seus genitals estan creixent de nou de forma monstruosa o en témer que es tracti d'un càncer. Sovint, aquest dolor i aquestes pors les pateixen en silenci i soles. Cal destacar que les dones no mutilades poden ser rebutjades per la comunitat i pel futur marit; per tant, la negativa fomenta el sentiment de rebuig d'aquestes dones. En el cas de les dones immigrades que han estat mutilades, hem d'afegir que poden presentar problemes afegits relacionats amb la seva identitat sexual (en relacionar-se amb dones no mutilades) i amb la possible discriminació en el país d'acollida.

La immigració i la globalització han fet que l'MGF s'hagi estès i que actualment es practiqui a més països, la qual cosa ha encès encara més el debat de si les tradicions culturals han de prevaler o si, al contrari, mai no han de suposar la violació de drets humans. És possible aconseguir l'equilibri just entre la voluntat de continuar la tradició sense vulnerar aquests drets?

En moltes societats, la cultura oculta múltiples formes d'abús i violència contra la dona. Si prenem la cultura com un tot sense entendre això, estem reforçant la violència contra les dones d'aquesta cultura. La qüestió principal és que les tradicions i la cultura mai no haurien de violar els drets dels individus i, en aquest cas, els drets de dones i nenes. Això no és negociable.

En la lluita contra l'MGF, creus que es vulneren altres drets fonamentals?

Començant per la Declaració Universal dels Drets Humans i continuant amb totes les resolucions, declaracions i convencions, els governs han reconegut que tots els éssers humans, independentment del gènere, neixen amb dret a la integritat física, a la dignitat humana, a una vida lliure de violència, a la salut i a l'educació, com a exemples de molts altres drets fonamentals. Aquests drets són indivisibles. L'MGF viola tots i cada un d'aquests drets. Quan li practiquen a una nena, li impedeix assolir tot el seu desenvolupament.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Què és una pràctica tradicional?
2. Creus que totes les pràctiques tradicionals són perniciosos? Per què?
3. Coneixes pràctiques de mutilació genital que també afecten els homes? Quins en són els orígens? I les conseqüències?
4. Segons la persona entrevistada, l'objectiu de l'MGF és controlar la sexualitat de les dones i les nenes. Què vol dir això? Hi estàs d'acord? Quin és l'objectiu d'aquestes pràctiques per a tu?
5. Per què l'MGF és un acte violent contra les dones i les nenes?
6. Consideres que hi ha alguna relació entre la pràctica de l'MGF i altres formes de violència contra les dones presents al nostre país? Quines?
7. La persona entrevistada diu que l'MGF atempta contra els drets de les dones: per què? Què en penses?
8. Què són els drets sexuals i reproductius?⁷ Enumera'ls i descriu-los.⁸
9. Estàs d'acord amb el que diu la persona entrevistada? En tot o només en alguna cosa? Quina? Per què?
10. Què proposaries tu per eradicar aquesta forma de violència contra les dones i les nenes?

(7) Més informació a: www.observatori.apfcb.org/presentació.php

(8) Dret a la vida, dret a la igualtat i a estar lliures de tota discriminació, dret a la privacitat, dret a la llibertat i seguretat, dret a la informació i a l'educació, dret a optar a contraure matrimoni o no i a formar i planificar una família, dret a decidir tenir o no tenir fills, dret a la protecció i a la cura de la salut, dret a gaudir del progrés científic, dret a la participació ciutadana, dret a no ser sotmesa a tortures ni a maltractaments, dret a la llibertat de pensament. Si voleu més informació podeu consultar el web de l'Observatori de Drets Sexuals i Reproductius: <http://www.observatori.apfcb.org/dsir.php>

ACTIVITAT 3: A LA PELL D'UNA DONA

Objectius:

- Aprofundir en el coneixement de les pràctiques d'MGF.
- Entendre quina és la vivència de les persones que les pateixen.
- Posar-se en el lloc de les persones que les pateixen.
- Identificar les emocions i compartir-les amb el grup.

Descripció: a partir del relat d'una noia que va ser mutilada quan era petita, obrim un espai de debat i reflexió sobre les MGF, i la violència estructural en la que s'emmarca.

Material: text amb el relat de la dona.

Metodologia: llegim el text o demanem a alguna persona voluntària que el llegeixi (també podria ser un noi, ja que això suposaria per a ell un exercici de descentrament –sortir fora dels límits de la pròpia identitat per adoptar-ne una altra, encara que per poc temps– i li permetria posar-se en el lloc d'una dona).

RELAT⁹

Khady Koita tenia set anys quan la seva família va decidir que havia arribat el moment. S'hi van apropar i li ho van comunicar. “Avui, nena, et purificarem, perquè puguis accedir a l'oració”, van dir. La nena no va entendre de seguida el significat de la frase. [...] Dues dècades després, l'escena es va repetir, una vegada més, al cor de la moderna i civilitzada Europa. A París, tres nenes sofreixen el ritual de purificació. Són les tres primeres filles de Khady. “No vaig saber evitar-ho i és el remordiment més gran de la meua vida”, diu Khady.

[...] “Jo tenia 13 anys quan em van casar amb un home que amb prou feines coneixia. Em va portar a París. Vaig tenir el meu primer fill amb 17.” En van seguir quatre més, pràcticament un a l'any, entre vexacions, pallisses, humiliacions. “Van mutilar les meves filles sense que jo ho sabés. Però és igual: imaginava que passaria abans o després, i no vaig saber evitar-ho.”

[...] “Vaig començar a freqüentar un cercle de dones africanes a París. Elles van ser les primeres a fer-me entendre que jo era un ésser intel·ligent. Que podia ajudar altres dones. Vaig intentar conrear-me, sortir del forat, malgrat les traves del meu marit. Vaig trobar una feina. A poc a poc vaig començar a entendre que aquesta tradició no és cap altra cosa que una inacceptable violència contra les dones. Que la religió no exigeix cap mutilació. Que és només una manera que els homes tenen de controlar la sexualitat de les dones, de mantenir-les humiliades i sota el seu control. Encara que les meves filles ja haguessin sofert això, n'hi havia moltes en el meu entorn i a tot el món per les quals encara era possible fer alguna cosa”, explica. Així comença una militància per la qual, entre d'altres, el Consell General de l'Advocacia Espanyola li ha lliurat un guardó com a defensora dels drets humans.

(9) Text adaptat i traduït: *El País*, 5 de gener de 2008.

"[...] Insisteixo, no és la religió la que exigeix que se'ns faci això. La mutilació no és en els textos sagrats. La ignorància fa que molts ho considerin un ritual sagrat. Però ni és un ritual, ni és sagrat..."", argumenta Khady, que intenta informar, a través de conferències, cursos, associacions i, fins i tot, anant porta a porta.

La seva quarta filla és una dona jove amb clítoris. Aquesta vegada, Khady ho va aconseguir.

Khady Koita és presidenta de la Xarxa Europea de Lluita contra la Mutilació Genital Femenina.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Què t'ha semblat el text?
2. Com t'imagines que s'ha d'haver sentit la dona que ha fet aquest relat?
3. En llegir el relat, has sentit ràbia, impotència o resignació?
4. Per què creus que no va poder evitar l'MGF de les seves filles?
5. Quin és el paper de la família i de la comunitat en tot això?
6. T'has sentit algun cop obligat o obligada per les persones del teu entorn a fer alguna cosa que no volies? Quina? Com t'has sentit? Ho vas poder compartir amb algú?

ACTIVITAT 4: FLOR DEL DESERT

Objectius:

- Reflexionar sobre el control de la pràctica de l'MGF com a forma de control de la sexualitat femenina.
- Reflexionar sobre el control de la sexualitat femenina que s'exerceix a les societats occidentals.

Descripció: treball de reflexió arran de la visió d'un vídeo i debat.

Material: vídeo, canó, altaveus.

Metodologia: després de visionar el vídeo, plantegem les preguntes següents per engegar el debat.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Què et sembla el relat de la protagonista de la pel·lícula?
2. Les MGF són una forma de controlar la sexualitat femenina: per què creus que això passa? Per què creus que amb els homes no passa el mateix?
3. Què fem als països occidentals per controlar la sexualitat de les noies?

ACTIVITAT 5: I NOSALTRES, COM ENS POSICIONEM?

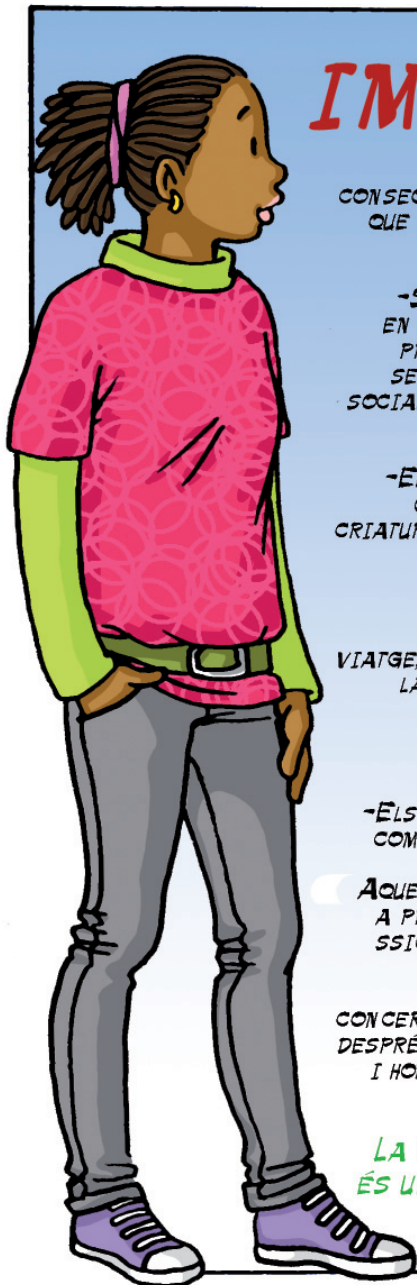
Objectius:

- Aprendre a donar suport a una persona que pateix violència sense victimitzar-la.
- Desenvolupar actituds empàtiques i assertives.

Descripció: utilitzem el text del còmic com a pretext per imaginar altres històries que s'assagen amb un joc de rol.

Material: còmic, material divers segons la situació escenificada.

Metodologia: dividim el grup en grups petits de 3 o 4 persones. A partir de la situació descrita en el còmic, demanem a l'alumnat que imagini històries semblants i finals diferents, així com maneres d'actuar. Cada grup ha d'assajar la situació que ha pensat. Un cop acabat l'assaig, la resta de companyes i companys, així com la professora o el professor, poden fer preguntes i comentaris sobre el contingut de les històries. També es pot preguntar com s'han sentit jugant els diferents rols.

IMPORTANT!

-TENS DRET A CONÈIXER LES CONSEQÜÈNCIES FÍSQUES I PSICOLÒGIQUES QUE IMPLICA L'MGF I EL MARC LEGAL QUE REGEIX A L'ESTAT ESPANYOL.

-SI CONEIXES ALGUNA NENA QUE ESTÀ EN RISC POTS DEMANAR AJUDA ALS I LES PROFESSIONALS DE: SERVEIS DE SALUT, SERVEIS D'EDUCACIÓ, POLICIA, SERVEIS SOCIALS, ASSOCIACIONS QUE TREBALLEN EN CONTRA DE L'MGF, ETC.

-ELS I LES PROFESSIONALS INTENTARAN QUE TANT EL PARE COM LA MARE DE LA CRIATURA EN RISC ABANDONIN LA PRÀCTICA PER PROPI CONVENÇIMENT I LA PROTEGEIXIN.

-SI LA FAMÍLIA TÉ PROGRAMAT UN VIATGE, CAL QUE LA NENA SIGUI VISITADA A LA CONSULTA DE PEDIATRIA ABANS QUE MARXI PER PODER GARANTIR-NE LA INTEGRITAT I PACTAR-NE LA PRESERVACIÓ AL RETORN.

-ELS I LES PEDIATRES PODEN DEMANAR EL COMPROMÍS PER ESCRIT DEL PARE I DE LA MARE QUE NO ES MUTILARÀ LA NENA. AQUEST DOCUMENT POT AJUDAR LA FAMÍLIA A PROTEGIR LA NENA DAVANT DE LA PRESSIÓ SOCIAL DE LA COMUNITAT D'ORIGEN.

-ELS I LES PROFESSIONALS PODEN CONCERTAR I ACORDAR UNA PROPERA VISITA DESPRÉS DEL VIATGE, PROGRAMADA AMB DIA I HORA A LA CONSULTA DE PEDIATRIA, PER EXPLORAR LA NENA A LA TORNADA.

LA MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA ÉS UN DELICTE I TÉ CONSEQÜÈNCIES MOLT GREUS.

MATRIMONIS FORÇATS

Contextualització¹⁰

De què parlem?

S'entén per *matrimoni forçat* aquell que es produeix sense el consentiment vàlid de com a mínim un dels contraents per la intervenció de terceres persones de l'entorn familiar (sovint els progenitors), que s'atorguen la facultat de decisió i pressionen perquè aquesta pràctica es produeixi. Quan el matrimoni forçat es produeix quan un o tots dos contraents són menors de 18 anys, també s'anomena *matrimoni prematur*. Es tracta específicament d'una manifestació de violència masclista en l'àmbit social o comunitari.

Cal diferenciar entre *matrimonis forçats* i *matrimonis pactats* (també anomenats *matrimonis blancs*, *concertats* o *de conveniència*). En el segon supòsit, el matrimoni és un subterfugi o una pràctica que instrumentalitza aquest ritual per assolir objectius no explícits: però amb el consentiment de tots dos contraents, que busquen assolir els seus interessos.

On es practica?

La pràctica dels matrimonis forçats és molt estesa geogràficament: l'Àfrica subsahariana, el Nord de l'Àfrica, el Pròxim Orient i l'Orient Mitjà, l'Àsia Meridional, l'Amèrica Llatina i també entre col·lectius d'ètnia gitana de diversa procedència. Però la influència del fenomen pot ser bastant més àmplia, ja que a la pràctica les disposicions legals sobre la matèria són simbòliques i aquesta conducta no es penalitza.

Per què es practica?

Les motivacions d'aquesta pràctica poden ser múltiples:

- Reforçar els vincles familiars.
- Assegurar que les riqueses i els béns romanen al si familiar.
- Complir amb obligacions o promeses antigues.
- Protegir ideals percebuts com a culturals o religiosos.
- En situacions de migració, ajudar a regularitzar la situació administrativa (permisos de residència i nacionalitat).
- Controlar la sexualitat de les menors o dones quan entren en edat reproductiva.
- Com a estratègia de supervivència econòmica familiar.
- Com a estratègia errònia de protecció de la menor o dona que passa a dependre de la família del marit i podrà tenir fills legítims.
- Honor familiar.
- Explotació sexual o laboral.
- Per assegurar la cura d'una persona discapacitada de la família.

(10) *Procediment de prevenció i atenció policial dels matrimonis forçats*. Generalitat de Catalunya. Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació. Programa de Seguretat contra la Violència Masclista, 2009.

Les raons esmentades tenen com a objectiu mantenir un sistema social desigual, que atorga més poder als homes i els dóna el dret de controlar les dones. El sistema social a què fem referència és el patriarcat.

Què passa a Catalunya?

Els fluxos migratoris han permès que persones d'aquestes procedències desenvolupin el seu projecte de vida a Catalunya i a països del context europeu, on aquesta pràctica continua vigent en els països i les comunitats d'origen d'algunes persones immigrades.

Segons estableix la Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista, un matrimoni forçat constitueix una vulneració greu dels drets humans i pot incorporar totes les formes de la violència masclista. Més concretament, l'article 4 de la Llei especifica que són formes de violència masclista: la violència física, la violència psicològica, la violència sexual i els abusos sexuals, i la violència econòmica.

Objectius

- Fer visible la pràctica dels matrimonis forçats i la realitat social i cultural en què s'emmarquen.
- Desvincular la pràctica dels matrimonis forçats de qüestions religioses i vincular-la amb motivacions globals i culturals com el patriarcat.
- Fer visibles diferents formes de violència masclista arreu del món.
- Donar eines per posicionar-se davant de totes les formes de violència masclista contra les dones i actuar en el respecte de les persones que les pateixen.

ACTIVITAT 1: ALTRES VISIONS

Objectius:

- Tenir informació sobre la realitat dels matrimonis forçats.
- Fer visibles i desmuntar els estereotips i corregir les falses creences en relació amb la pràctica dels matrimonis forçats.

Descripció: pluja d'idees sobre el tema tractat en el còmic i en el vídeo.

Material: còmic, connexió a internet, ordinador, canó, altaveus, pissarra.

Metodologia: llegim el còmic i passem un dels vídeos, en un primer moment sense donar cap explicació; després plantegem les preguntes següents. Apuntem a la pissarra totes les idees que sorgeixen arran del debat.

<http://www.tv3.cat/videos/1269009/Pla-contra-els-matrimonis-forcats>

<http://www.tv3.cat/videos/1427799/Catalunya-evita-casaments-forcats>

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Qui són les persones protagonistes del vídeo? De què parlen?
2. Què són els matrimonis forçats i prematurs?
3. Consideres que són un problema? Per què?
4. Creus que això passa també als països occidentals? Només abans o també ara?
5. Quines creus que són les persones afectades?

ACTIVITAT 2: CAMpanyES D' INFORMACIÓ I SENSIBILITZACIÓ

Objectius:

- Recollir informació i aclarir dubtes sobre els matrimonis forçats.
- Conèixer exemples de bones pràctiques sobre com afrontar el problema dels matrimonis forçats.

Descripció: el text serveix com a pretext per aprofundir en el coneixement del fenomen tractat.

Material: text, connexió a internet.

Metodologia: distribuïm el text, el llegim en grup i expliquem a l'alumnat que ha de buscar informació sobre aquesta campanya i almenys una altra campanya de sensibilització sobre la violència contra les dones feta a Catalunya, a l'Estat espanyol o a altres països; crear una fitxa per a cada exemple i detallar-hi tota la informació que considerin oportuna (agents promotors, àmbits territorials, període, objectius, resultats assolits, etc.).

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Consideres que les dues campanyes tenen algun punt comú? Quin? Justifica la teva resposta.

Un cop realitzades les recerques, es posen en comú les informacions.

TEXT¹¹

“Mano a mano contra los matrimonios forzados” és una campanya europea impulsada per l'Ajuntament de Rotterdam i la Plataforma d'Organitzacions Islàmiques Rijnmond (SPIOR).

La iniciativa, formulada per les organitzacions que conformen SPIOR i duta a terme de forma local en les comunitats musulmanes de Rotterdam, pretén modificar la percepció errònia que el matrimoni forçat té una dimensió religiosa islàmica, conscients que, de vegades, es produeix una confusió entre pràctiques culturals i preceptes religiosos.

(11) Font: http://www.observatoriovioencia.org/bbpb-proyecto.php?id_proyecto=121

La campanya es va llançar internacionalment de forma coordinada a Holanda, Bèlgica, el Regne Unit, Alemanya, França, Itàlia i Espanya durant la primavera de 2008, per tal d'establir un curs de comunicació entre el teixit associatiu musulmà, la societat civil, els mitjans de comunicació i les institucions tant en l'àmbit local com nacional.

SPIOR, que representa 60 organitzacions musulmanes de Rotterdam i els voltants, té entre els seus objectius promoure la posició de les joves i de les dones en general en les comunitats musulmanes, partint de la idea que per fer-ho cal la participació dels homes.

D'aquesta forma, posa en marxa un projecte a fi de prevenir el matrimoni forçat i fomentar l'elecció pròpia de parella entre el jovent de les comunitats musulmanes, desmuntant la idea que l'Islam aprovi o fomenti aquesta pràctica. Pretén augmentar la comunicació entre els pares i les mares i els fills i les filles, així com el coneixement de les persones professionals davant d'aquest fenomen.

Per això es va convidar a reunions informatives i discussions imams, pares, mares, dones, homes i joves a fi de crear espais d'expressió lliure d'idees, de transmissió del vertader missatge de l'Islam i per combatre costums culturals negatius.

La campanya va culminar amb la publicació d'una guia que conté informació general sobre els matrimonis forçats, qüestiona i reflexiona sobre el concepte d'honor i el matrimoni a l'Islam, distingint entre religió i tradició social, i a més recull l'experiència de les comunitats de Rotterdam per eradicar aquest costum.

La guia, a través del "Pla de mesures per etapes per detectar i procedir", ofereix un seguit de pautes a tenir en compte davant d'una situació de violència basada en l'honor, com és el cas dels matrimonis forçats. A més, assenyala un seguit de claus a l'hora d'organitzar un projecte preventiu d'aquesta índole.

La guia suposa un instrument pràctic per a la prevenció, la detecció i l'acció contra els matrimonis forçats i pot ser de gran utilitat a altres països amb experiències similars.

Per a la realització d'aquest projecte es va col·laborar de forma estreta amb mesquites, associacions de joves i associacions de dones.

La guia va ser presentada a Espanya per Casa Àrabe.

ACTIVITAT 3: HONOR/HONRA: MASCULÍ/FEMENÍ

Objectius:

- Reflexionar sobre el concepte d'honor com una de les raons formals dels matrimonis forçats.
- Reflexionar sobre com la pràctica del matrimoni forçat limita la llibertat personal i el desenvolupament lliure i integral de les persones.

Descripció: treball de reflexió sobre un text i a partir d'unes preguntes. Posada en comú de les diferents opinions i debat.

Material: text.

Metodologia: en grups petits, llegim el text i responem a les preguntes, anotant les idees clau que sorgeixen arran del debat. Després les posem en comú.

TEXT¹²

Imran Rehman és un jove musulmà d'origen pakistanès nascut a Birmingham fa 32 anys. Jasvinder Sanghera és una dona d'origen indi nascuda a Derby fa 43 anys. Els dos tenen alguna cosa més en comú que haver nascut al Regne Unit i ser fills de famílies originàries de l'Àsia que van immigrar a Europa als anys cinquanta: els dos han estat víctimes del problema dels matrimonis forçats, un drama que també afecta els barons, protagonistes d'un 15% dels casos.

"Quan tenia 10 anys, els meus germans em van portar al Pakistan i em van comprometre amb la filla dels meus oncles, que tenia cinc anys", explica Imran [...]. "Jo no em vaig adonar del que estava passant al meu voltant: a aquesta edat l'únic que veia és que hi havia una gran festa i que em van donar diners i regals. La meva cosina estava al meu costat, vestida de vermell, però només vaig saber el que això significava quan anys després, en complir els 15, la meva germana em va ensenyar unes fotos d'aquella festa i em vaig adonar que m'havien compromès a casar-me amb la meva cosina. Jo no m'hi volia casar, però em van dir que el meu honor i el de la família estaven en joc i que m'hi havia de casar i que no tenia elecció. Això va afectar terriblement la meva vida. Vaig començar a tenir problemes a l'escola, a barallar-me a cada moment."

Imran va tornar al Pakistan de vacances quan tenia 17 anys. Allà la família dels seus oncles el va narcotitzar per portar-lo a una mesquita en la qual va estar retingut per la força dues setmanes perquè acceptés el matrimoni. Però va aconseguir escapar i, després de córrer diverses hores camp a través, descalç, va poder arribar a casa d'uns amics, des d'on va tornar a Anglaterra.

(12) Text adaptat de l'article de Walter Oppenheimer, *El País*, 25-10-2007

“Però la meva família em va fer el buit i em va continuar pressionant perquè em casés. Quan tenia 24 anys, la meva mare va emmalaltir i vaig anar a veure-la a l'hospital. Allà em va dir que si li passava alguna cosa seria per culpa meva, per no haver volgut casar-me, i em va convèncer que tornés al Pakistan i em casés amb la meva cosina. A la setmana següent, vaig fer el que em demanava. Tres mesos després la meva dona va aconseguir un visat i va venir a viure a casa de la meva mare. Però al cap d'un mes, jo me'n vaig anar. Aquell mateix any em vaig divorciar i la meva família em va deshonrar. Van trigar més de sis anys a començar a adreçar-me la paraula. He estat un parell de vegades a casa, però mai no serà com abans.”

Jasvinder Sanghera mai no va arribar a casar-se amb l'home que els seus pares havien escollit per a ella. La penúltima de vuit germanes, va veure com les anaven casant a totes per la força encara adolescents. Quan anava a complir els 16 anys, la seva mare li va ensenyar la foto de l'home amb qui estava destinada a casar-se al cap de dues setmanes. Ella s'hi va negar. La van tancar durant dies a la seva habitació, sense deixar-la sortir de casa ni tan sols per anar a l'escola. Un dia va veure l'oportunitat d'escapar i va fugir de casa a corre-cuita. La seva família mai no l'hi ha perdonat malgrat que van reparar l'honor familiar casant la germana petita amb l'home que estava destinat a casar-se amb ella. Des de llavors, ja fa 27 anys, Jasvinder ha consagrat la seva vida a lluitar contra els matrimonis forçats a través d'una organització que ella mateixa va fundar i dirigeix, Karna Nirvana. [...] “La meva família i la meva comunitat continuen pensant que sóc una dona sense honor, però jo em considero una dona amb dignitat”, desafia.

Un dels casos més destacats en el nostre entorn més proper és el que va succeir el 2006 a la Gran Bretanya, que va establir un precedent i va suposar un punt d'inflexió en l'abordatge de casos de matrimonis forçats. La Banaz Mahmud pertanyia a una família kurda d'origen iraquí. Tenia 20 anys i una relació en secret amb en Rahmat Sulemani, de 29 anys. La parella es va fer un petó en un carrer de Londres i, al cap de poques setmanes, la Banaz va desaparèixer. El seu cos va ser trobat a Handsworth (Birmingham) tres mesos més tard. Havia estat assassinada pel seu pare i el seu oncle, per una qüestió “d'honor”.

Abans de conèixer en Rahmat, la família de la Banaz va arranjar un matrimoni amb un membre del seu clan molt més gran que ella. La noia es va enfrontar als desitjos familiars i va renunciar al seu matrimoni forçat amb un marit que li pegava i l'havia violat. Des d'aquest moment, el seu pare va intentar que la noia acceptés les normes familiars a través d'amenaçes i coaccions.

Per als germans Mahmud, pare i oncle de la Banaz, el bon nom de la seva família ho era tot i aquell petó era una deshonra per a la família. Però, la noia va marxar de casa, es va negar a seguir amb un matrimoni forçat per la seva família, i ara tenia una relació amb un home que no pertanyia al seu mateix clan ni era un musulmà estricte. La primera denúncia que va posar la Banaz a la policia perquè s'estava planejant el seu assassinat data del 4 de desembre del 2005; el 23 de gener va tornar a denunciar, i tampoc li van fer cas. Finalment, la Banaz va ser brutalment assassinada l'abril del 2006.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Els matrimonis forçats¹³ són una violència masclista que presenta dificultats de detecció fruit de les seves característiques (entorn familiar, pressió de la comunitat, etc.). A Catalunya s'han detectat pocs casos que afectin dones i nenes. No obstant això, a altres països que tenen més experiència en el tractament dels matrimonis forçats ens avisen que un 15% dels afectats són homes. Per què creus que els matrimonis forçats són un fenomen que afecta sobretot les dones?
2. A l'article tant l'home com la dona fan referència a l'honor de la família, pel qual estarien obligats i obligades a casar-se. Què és l'honor? Què significa per als homes i per a les dones? Creus que hi ha diferències?
3. Segons s'explica en el Procediment de prevenció i atenció policial dels matrimonis forçats, "tal com passava abans a la nostra cultura, en algunes cultures el concepte d'honor continua sent important. El crim d'honor pretén reparar l'honor familiar que es considera que pot haver quedat malmès si la menor o la dona ha mantingut relacions sexuals fora del matrimoni (consentides o no) o si decideix escollir una parella que no és l'escollida per la família. L'honor, més enllà d'una qüestió religiosa, és un concepte cultural que, dins de l'escala de valors d'una comunitat, pot ser tan important que està per sobre de la integritat física de les persones quan es tracta de protegir el 'bon nom' o el prestigi de la família". Quina és la teva opinió sobre aquest text? Hi estàs d'acord? En tot o només en alguna cosa? Quina? Per què?
4. Si et trobessis en una situació similar, on la teva família volgués casar-te de manera forçada, a qui acudiries a demanar ajuda? Denunciaries els teus propis pares?
5. Quin paper juguen aquí les amistats o l'entorn escolar?

ACTIVAT 4: ELS DRETS DE TOT HOM

Objectius:

- Tenir informació sobre les convencions internacionals que defensen els drets d'infants i adolescents.
- Reflexionar sobre què representen.

Descripció: reflexió i debat arran de la lectura d'un text i contestant a les preguntes plantejades.

Material: còpies del text, paper i bolígrafs, pissarra.

Metodologia: lectura d'un text.

TEXT

Drets denegats pel matrimoni precoç o el matrimoni en la infància

El matrimoni precoç infringeix diversos drets que garanteix la Convenció sobre els Drets del Nen:

(13) Procediment d'atenció i prevenció policial de matrimonis forçats.

- El dret a l'educació (article 28).
- El dret a estar protegida contra totes les formes de violència física o mental, lesió o abús, inclòs l'abús sexual (article 19) i contra totes les formes d'explotació sexual (article 34).
- El dret a gaudir del nivell més alt possible de salut (article 24).
- El dret a rebre informació i orientació educativa i professional (article 28).
- El dret a procurar, rebre i impartir informació i idees (article 13).
- El dret al descans i l'esplai i a la lliure participació en la vida cultural (article 31).
- El dret a no ser separada contra la seva voluntat dels seus progenitors (article 9).
- El dret a la protecció contra totes les formes d'explotació que afecten qualsevol aspecte del benestar de la nena (article 36).

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Què són les convencions internacionals sobre els drets de la infància? Busca informació a internet (podeu consultar les pàgines d'UNICEF, de la ONU, etc.).
2. Què vol dir per a tu tenir drets? Qui ha d'assegurar els drets de les persones? Com?
3. Què vol dir per a tu ser ciutadana o ciutadà? Es pot dir que totes les persones són ciutadanes? Argumenta la teva resposta.

ACTIVITAT 5: PROTAGONISTES: NOSALTRES!

Objectius:

- Aprendre a donar suport a una persona que pateix violència sense victimitzar-la.
- Sensibilitzar el jovent sobre la importància de la seva implicació en la lluita contra la violència masclista.
- Desenvolupar actituds empàtiques i assertives.

Descripció: utilitzem el text del còmic com a pretext per imaginar altres històries que s'assagen en un joc de rol.

Material: còmic, material divers segons la situació escenificada.

Metodologia: dividim el grup en grups petits de 3 o 4 persones. A partir de la situació descrita en el còmic, demanem a l'alumnat que imagini històries semblants i finals diferents, així com maneres d'actuar. Cada grup ha d'assajar la situació que ha pensat. Després de l'assaig, la resta de companyes i companys, així com la professora o el professor, poden fer preguntes i comentaris sobre el contingut de la història. També es pot preguntar com s'han sentit jugant els diferents rols.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Podem ajudar a la gestió de la seguretat de la persona? De quina manera?
2. Enumereu recursos que podem oferir nosaltres directament i recursos que coneixeu de la xarxa.

IMPORTANT!

CONSELLS DE PROTECCIÓ EN SITUACIÓ DE RISC DE MATRIMONI FORÇAT:

-TINGUES SEMPRE AMB TU ELS TEUS PROPIS DOCUMENTS (PASSAPORT I DNI, SI EN TENS) O ALMENYS UNA CÒPIA D'AQUESTS DOCUMENTS.

-NO TINGUIS VERGONYA, PARLA'N AMB LES TEVES PERSONES DE CONFIANÇA I VÉS ALS SERVEIS D'ATENCIÓ A LA DONA DEL TEU MUNICIPI O EXPLICA-HO AL TEU PROFESSOR O PROFESSORA. SI TENS POR, DEMANA AJUDA!

-SI HAS DIT ALS TEUS PARES QUE "NO ET VOLS CASAR" I HI SEGUEIXEN INSISTINT, CONTACTA AMB UNA COMISSARIA DELS MOSSOS D'ESQUADRA O DEMANA A AQUESTA PERSONA DE CONFIANÇA QUE S'HI ADRECI.

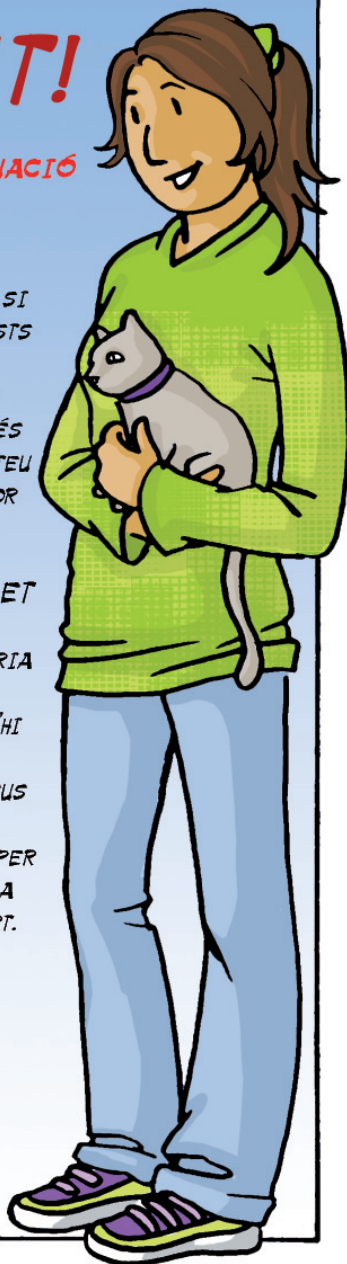
-NO ET DEIXIS ENGANYAR, SI NO HO VEUS CLAR, DEMANA AJUDA!!!

-SI T'OBLIGUEN A MARXAR DE VIATGE PER CASAR-TE O ET VOLEN CASAR AQUÍ, TRUCA AL 112, ENCARA QUE SIGUIS A L'AEROPORT.

-SI JA HAS ESTAT VÍCTIMA D'UN MATRIMONI FORÇAT, CONTACTA AMB UNA COMISSARIA DELS MOSSOS D'ESQUADRA.

-RECORDA SEMPRE EL 112.

EL CASAMENT ÉS LLIURE.
NINGÚ NO ET POT OBLIGAR
A CASAR-TE.

VIOLÈNCIA MASCLISTA EN L'ÀMBIT FAMILIAR

Contextualització¹⁴

De què parlem?

La Resolució de l'Assemblea General de les Nacions Unides de 1993 va establir que la violència masclista és “tot acte de violència basat en la pertinença al sexe femení que tingui o pugui tenir com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeixen en la vida pública com en la vida privada”. Tot acte de violència constitueix una manera coercitiva d'exercir el poder. S'utilitza per obligar la persona a fer alguna cosa que no vol fer. En la nostra societat, la violència masclista és, sens dubte, una expressió de poder dels homes sobre les dones. A més, en el cas de la violència exercida contra les dones per la parella o l'exparella, cal tenir en compte dos elements a l'hora de definir-la: la reiteració dels actes violents i la situació de domini de l'agressor, que utilitza la violència per a la submissió i el control de la víctima. Per comprendre el sentit profund de les violències exercides sobre les dones cal considerar el pes de la cultura patriarcal –coneguda amb el terme genèric de patriarcat– sobre les dones i sobre els homes. Aquesta cultura, que podem trobar de manera transversal en gairebé totes les societats, va acompanyada de l'assignació d'uns rols i d'uns estereotips que encaixen dins el sistema sexe-gènere. Totes les societats construïdes sobre una base patriarcal defineixen unes expectatives a complir pel que fa als rols de gènere. Aquests rols tenen una certa diversificació i una valoració desigual, són integrats de manera natural en el context cultural en què es desenvolupen i, per tant, són acceptats com a propis per les persones que en formen part. Cada societat defineix un seguit de premis i càstigs socials que serveixen com a dispositius de control per assentar el manteniment dels papers assignats. El context social s'impregna així d'una normativa disciplinària a la qual s'han d'adequar homes, dones i infants i que, de manera més explícita o més implícita, estableix una jerarquia estricta precisament en aquest ordre. Com sabem, però, tot ordre pot ser alterat. Així, és en el moment en què es percep una transgressió dels papers assignats i, per tant, un trencament d'aquesta jerarquia, quan s'esglaonen un seguit de càstigs que configuren allò que coneixem com a violència simbòlica. Aquesta violència es pot produir en un nivell més general, desvalorant i criticant tot allò que signifiqui una infracció o un trencament de les regles establertes, o bé en un nivell més específic, estigmatitzant els sectors femenins que qüestionin aquestes regles o que se'n vulguin allunyar. Aquesta mena de violència no sempre és explícita o visible, i molt sovint es manifesta de manera soterrada, però apareix sovint com a base de legitimitat per exercir altres formes més evidents de violència.

(14) Extret del *Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya - document marc*, “Violència en l'àmbit de la parella i familiar”, Departament de Salut, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2009.

Ens referim, doncs, a una violència que es manifesta per mitjà de diferents graus de subtileza i que és altament tolerada socialment atesa la seva penetració i acceptació cultural atàviques, la qual cosa fa que sigui difícil d'identificar tot i presentar una alta incidència. Al llarg de les darreres dècades s'ha fet un treball ingent en estudis de gènere. Les aportacions d'aquests estudis, juntament amb les experiències femenines en la cultura de la pau, han situat l'imaginari patriarcal en un eix central per a l'anàlisi de les causes de la violència masclista, la qual persegueix l'objectiu d'evitar el desenvolupament de l'autonomia femenina i, en conseqüència, impedir també el desenvolupament lliure de les societats. La violència masclista és un producte de la cultura patriarcal, la màxima expressió de la qual es construeix al voltant d'allò que coneixem com a masclisme. En aquest sentit, la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista ha optat per emprar la denominació *violència masclista*, entenent el masclisme com la imposició d'un model de masculinitat que cerca la imposició de conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones.

Als efectes d'aquesta llei, s'entén per violència masclista "la violència que s'exerceix envers les dones, com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones, i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions o les coaccions, tingui com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat". La violència masclista és, doncs, estructural i multicausal. La violència no es deu a trets singulars i patològics d'un seguit d'individus, sinó que té trets estructurals d'una manera cultural de definir les identitats i les relacions entre els homes i les dones. La violència masclista es produeix en una societat que manté un sistema de relacions de gènere que perpetua la superioritat dels homes sobre les dones i assigna diferents atributs, rols i espais en funció del sexe. La violència masclista és, a més, instrumental. El poder dels homes i la subordinació de les dones, que és un tret bàsic del patriarcat, requereix algun mecanisme de submissió. En aquest sentit, la violència esdevé l'instrument que serveix per consolidar aquest domini. La violència no és un fi en si mateix sinó un instrument de dominació i control social i, en aquest cas, s'utilitza com a mecanisme de manteniment del poder masculí i de reproducció de la submissió femenina. D'aquesta manera, el factor principal de risc per a la violència masclista i de gènere és, precisament, el fet de ser dona. I és que els homes maltractadors han après que la violència és la millor manera d'aconseguir control i dominar la dona. Actualment hi ha prou documentació que demostra que, prèviament a l'inici de la violència, no hi ha característiques psíquiques diferents entre les dones maltractades i les no maltractades, sinó que els trastorns i els problemes psicològics de les dones maltractades són una conseqüència i no la causa de la violència.

La Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista dóna una definició de la violència en l'àmbit familiar, entre d'altres, i diu que consisteix en la violència física, sexual, psicològica o econòmica exercida contra les dones i les menors d'edat en el si de la família i perpetrada per membres masculins de la mateixa família, en el marc de les relacions

afectives i dels lligams de l'entorn familiar. No s'hi inclou la violència exercida en l'àmbit de la parella, definida a l'apartat anterior.

Objectius

- Entendre les causes que són a l'origen de la violència masclista en l'àmbit familiar.
- Aprendre a analitzar en el seu propi entorn (personal i/o familiar) els factors que sustenten la desigualtat entre dones i homes i que poden ser factors de risc de la violència masclista.
- Aprendre a qüestionar l'aprenentatge dels models de masculinitat i feminitat vigents, els seus límits i les diferents possibilitats de canvi.
- Aprendre a emprar eines de comunicació interpersonal positiva.

ACTIVITAT 1: LES DUES CARES DE LA MATEIXA MONEDA

Objectius:

- Fer visible les característiques del fenomen de la violència masclista en l'àmbit familiar.
- Proporcionar eines per a la reflexió sobre les manifestacions d'aquest tipus de violència.

Descripció: reflexió i debat a partir de la situació descrita en el còmic.

Material: còmic, ordinador, canó i altaveus.

Metodologia: llegim el còmic i passem el tros de vídeo de la sèrie «La Riera», en un primer moment sense donar cap explicació; després plantegem les preguntes següents. Apuntem a la pissarra totes les idees que sorgeixen arran del debat.

<http://www.tv3.cat/pprogrames/lariera/rieSeccio.jsp?seccio=capitol&idint=1070>
(capítol del 19 de març de 2010, minuts 26-28)

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Com descriuries les famílies d'en Francesc (personatge del còmic) i d'en Joan (personatge del capítol de la sèrie)? De quin tipus de família es tracta (família tradicional, amb pare, mare, fills i/o filles, o monoparental, només la mare o el pare amb fills i/o filles)? Quins rols tenen les mares d'aquests personatges? I els pares?
2. Creus que el comportament dels dos nois té alguna cosa a veure amb el tipus de família en què viuen?
3. Compara les actituds d'en Francesc i d'en Joan cap a les seves mares: hi ha semblances? I diferències? Argumenta la teva resposta.
4. Creus que el comportament d'en Joan també és violent? Per què?
5. Per què creus que tenen aquestes actituds cap a les mares?

6. T'ha passat algun cop d'assistir a escenes com les protagonitzades pel Francesc i en Joan?
7. Quin paper creus que hi juguen la resta de membres de la família? Què poden fer per posar fi a aquesta situació de violència?
8. Com actuaries davant d'una situació semblant?
9. Creus que tot i no formar part de la família pots servir de suport a en Joan ? Com?
10. Quina possible solució o sortida veus a la situació?

ACTIVITAT 2: EXPECTATIVES LABORALS

Objectius:

- Analitzar les concepcions de les persones adolescents sobre el prestigi professional, la motivació i les expectatives professionals.
- Entendre quina repercussió tenen els models de socialització de gènere a la vida de les persones.

Descripció: reflexió i debat arran d'unes preguntes sobre la pròpia experiència personal.

Material: paper, bolígrafs, pissarra.

Metodologia: l'alumnat respon individualment a les qüestions plantejades i posteriorment es comenten els resultats en el grup classe.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. En què t'agradaria treballar de gran?
2. Explica les característiques del treball (perillositat, esforç que requereix, atenció...).
3. Quantes hores treballaràs?
4. Quin càrrec t'agradaria ocupar? Quin grau de responsabilitat tindràs: direcció, ajudant...?
5. Quant cobraràs?
6. Comenta altres aspectes, per exemple, com compaginaràs el treball amb la família, els amics o altres relacions personals, les teves aficions, etc. Com repartiràs el temps?
7. En quina mesura penses que el fet d'haver nascut d'un sexe o de l'altre ha afectat en totes les respostes anteriors?
8. Comenta quines respostes hauries donat si haguessis estat de l'altre sexe.

ACTIVITAT 3: RELACIÓ AMB LA FAMÍLIA: I QUÈ PASSA AMB ELS NOIS?

Objectius:

- Reflexionar sobre les pressions per adoptar els trets de la masculinitat tradicional.
- Reflexionar sobre la relació entre la masculinitat tradicional i la violència.
- Qüestionar el model de masculinitat vigent actualment.

Descripció: comentari escrit d'un text.

Material: còpies dels textos, paper, bolígrafs.

Metodologia: llegim els dos textos i n'escollim un per comentar per escrit. En el comentari l'alumnat ha d'explicar què li ha despertat la lectura del text, per què ha escollit aquest i no l'altre, quina ha estat la seva experiència personal en relació amb el tema tractat i quines les seves opinions personals en relació amb aquest tema. Han d'indicar també si hi ha coses que no han entès.

TEXT 1¹⁵

Relació dels xics amb les mares¹⁶

«[...] No obstant això, en la pubertat, es diu al nen que ha de “créixer”, “deixar de ser un marie-ta” i “no quedar-se aferrat a les faldes de sa mare”. Encara que la majoria dels nens, quan són nois, se senten especialment units a sa mare, en arribar a la pubertat se'ls pressiona perquè “triïn”, és a dir, se'ls diu que han de rebutjar-la. “No estiguis tota l'estona a les faldes de ta mare”, “surt de la cuina i vé-s-te'n amb els nois, no et quedis amb la teva germana”, i així suc-cessivament. Tot això fa que el noi se senti obligat a adoptar una “imatge masculina”, uns trets de personalitat que, en altres circumstàncies, potser no li serien propis. Se suposa que els nois han de mostrar una nova “imatge dura”, ridiculitzar les seves mares i distanciar-se'n, sobretot davant dels amics, els pares i els germans homes. Com diu un noi anomenat George: “Quan vénen els meus amics i la meva mare intenta dir-me quin programa puc veure a la televisió, és humiliant. ‘Apaga aquest televisor!’, em va cridar una vegada des de l'altra habitació. Em va fer tanta vergonya que vaig cridar: ‘Calla!’, i vaig pujar el volum encara més. Els nois es van quedar veritablement impressionats: ‘Em sembla que a tu no pot dir-te ta mare el que has de fer!’, va exclamar un. Des d'aleshores, fins els grandassos em respecten, però sento que sóc un fill terrible i tinc por que la meva mare m'odii”. [...]

Se suposa que els nois han de canviar de lleialtats i identitat en arribar a la pubertat, han de “deixar la mare”, rebutjar-la sense vacil·lacions. La gent –inclosos molts psicòlegs– prefereix creure que aquest rebuig a la mare és “natural”, “part de les alteracions hormonals que es produeixen a la pubertat”. Per contra, les meves investigacions mostren que els canvis que

(15) Rosa Sanchis, *op. cit.*

(16) Shere Hite, *El orgasmo femenino. Teorías sobre la sexualidad humana*, Ediciones B, Barcelona, 2002.

experimenten els nois durant aquesta etapa es porten a terme, en gran part, en contra de la seva voluntat, imposats per la societat que els envolta, i no per hormones “misterioses”. Encara que és cert que hi ha alteracions hormonals, el que empeny els nois a voler apartar-se de tot allò femení no són les hormones, sinó un condicionament social.

Per desgràcia, moltes persones es riuen dels nens si es lamenten d'aquestes situacions o aquestes “bromes”, i treuen importància a les burles amb un “Els nois són nois; a aquesta edat, les hormones els tornen fanfarrons!”. Aquesta pressió social sobre els homes, que, moltes vegades, comença amb les “intimidacions” a l'escola, sovint produeix una crisi moral i emocional prolongada, un període durant el qual el noi intenta canviar la seva personalitat, semblar “dur” i “impassible”. [...]

La psicologia dels nois es veu afectada, quan encara són molt joves, per un canvi psicològic i emocional. Els extrems de comportament “dur” i violència que s'han atribuït a les hormones masculines (i, per tant, s'han considerat “normals”) són, en realitat, desmesurats i gens normals. Si la societat prohibís intimidar així els nens, seria molt més harmoniosa i menys violenta».

TEXT 2¹⁷

Els nois i els seus pares, distància i comunicació

«Entre el meu pare i jo no existia intimitat, mai el vaig conèixer prou, mai vaig parlar amb ell sobre els meus sentiments ni sobre temes personals. M'hauria agradat tenir una experiència més intensa de comunicació i acceptació. L'únic contacte que teníem era mentre vèiem partits de futbol junts. Al principi no m'agradava, però era l'única manera que tenia de sentir-me a prop, que el meu pare em reconegués, em veiés, i em parlés de tu a tu. Crec que aquesta relació incompleta m'ha afectat posteriorment. La meva dona s'enfada amb mi perquè no m'obro, perquè no sóc comunicatiu, perquè no em dono, perquè no la veig. A la fi he aconseguit assemblar-me al meu pare.»

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. La societat espera el mateix comportament de les dones i dels homes en les relacions interpersonals?
2. Quin paper creus que juguen els homes en la seguretat? I les dones?
3. Creus que és igual el sentiment de por dels homes i de les dones?
4. Hi ha el mateix control familiar de les famílies en les sortides dels nois i les de les noies?
5. Per què el control és diferent?
6. Quins consells us donen a casa quan sortiu? Compareu les respostes i observeu si hi ha una diferenciació entre els missatges adreçats als nois i els que s'adrecen a les noies.

(17) Rosa Sanchis, *op. cit.*

ACTIVITAT 4: HOMES CONTRA LA VIOLÈNCIA

Objectius:

- Reflexionar sobre quina relació hi ha entre el model de masculinitat del patriarcat i la violència.
- Reflexionar sobre les possibilitats de canvi social respecte del fenomen de la violència masclista i ubicar el paper dels homes i els nois en aquest canvi.

Descripció: debat i reflexió arran de la lectura d'un text i unes preguntes.

Material: còpies dels textos, paper, bolígrafs.

Metodologia: repartim còpies del text i de les preguntes a totes les persones participants. Llegim el text en grup i responem a les preguntes entre tots. Anotem a la pissarra les idees que van sorgint en el debat.

*TEXT*¹⁸

Homes contra la violència

Molta gent pensa que els homes estan predisposats per naturalesa a l'agressió i la brutalitat. No obstant això, els científics que estudien la naturalesa informen que la violència és una possibilitat dins del comportament humà, però no per això inevitable, i que la meitat de les societats tribals investigades no són violentes o ho són a nivells molt baixos. En algunes societats no hi ha la violació, ni el maltractament a l'esposa, ni les baralles, ni la guerra. Tot això és la millor prova que tenim que l'espècie humana, en general, i els homes, en particular, no estan genèticament programats per a la violència. De tal manera que, si la violència no és una necessitat biològica, llavors deu tenir lloc l'aprenentatge d'aquest comportament. És cert que estem rodejats de violència. A l'edat de 18 anys, els xiquets han vist per la televisió 18.000 morts violentes, a més observen la brutalitat en els esports i senten respectats líders polítics *explicar* per què és necessari començar una nova guerra. A més, els xiquets són pegats pels seus pares, veuen com aquests es barallen i aprenen, així, que la violència i l'amor van junts. [...] Els homes no sols han utilitzat la violència per mantenir el poder i el control sobre les dones o altres homes, sinó que han après a pensar en el poder com la seva capacitat per dominar i controlar el món, la gent al seu voltant i les seves pròpies emocions. El poder és comparat amb la masculinitat, i pot ser exercit de diferents maneres: amb diners, idees, encant, cervell o força bruta. Sigui quin sigui el mètode, els homes hem après que ser un home significa algun tipus de poder i control. La majoria dels homes no són violents, però senten que han d'estar al capdamunt, almenys en algun aspecte de les seves vides. El problema és que molts homes senten que no

(18) Michael Kaufman, *El País*, 18.7.2000.

tenen el control. Si s'equipara ser un home a tenir poder, la falta d'aquest pot fer que et sentis incomplet, inadequat, impotent. Què fan els homes amb això? Molts utilitzen l'assetjament sexual, l'abús i la violència com una forma inconscient d'aconseguir el seu equilibri masculí, per sentir que realment són homes. Els caçadors, violadors, maltractadors i assassins de dones no estan necessàriament *bojos*. Són homes amb dolor, que van agafar el missatge que han de dominar per ser homes.

Per això, el nostre missatge per canviar les coses és el següent: si la desigualtat entre home i dona és l'origen de la violència masculina, hem de considerar la igualtat com un èxit clau per al canvi. El feminisme és una visió d'igualtat entre l'home i la dona. És una visió d'alliberament per a les dones. És, com cada dia més homes estan descobrint, un alliberament per als mateixos homes, que els allibera de les lluites pel poder, de les pressions per competir, de la distància emocional dels fills i de les filles, d'altres homes, de les dones i de la violència que caracteritza les nostres vides d'una o altra manera. És per això que durant una setmana l'any, que comença el 25 de novembre, milions d'homes al Canadà, i cada dia més a tot el món, porten un llaç blanc. És la promesa pública que mai no es comprometran, condonaran o romandran silenciosos davant de la violència contra les dones i que seran pares més actius, preocupats i amorosos, que serveixen d'exemple als seus fills i filles i als homes del seu voltant, i que es comprometen a analitzar el sexisme en les seves vides. La Campanya del Llaç Blanc és la declaració que, fins i tot si no s'és part del problema, tots podem ser part de la solució. Més que qualsevol altra cosa, la Campanya del Llaç Blanc és un missatge d'amor sobre la bondat dels homes.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR¹⁹

1. Per què usen els homes la violència, segons l'autor de l'article? Quina és la teva opinió? Creus que té solució? Creus que és un bon mecanisme per solucionar les coses?
2. Pel que fa a la tan actual "violència masculista", creus que és només un problema de les dones o també els homes poden fer alguna cosa perquè desaparegui?
3. Què et semblen iniciatives com la del llaç blanc? Creus que podria tenir una repercussió mundial?
4. Què és per a tu el feminisme? I per a l'autor de l'article?
5. Què aporta el feminisme a les dones? I als homes?
6. Només les dones són feministes? T'atreviries a signar la declaració següent: Jo també sóc feminista? Per què?

(19) Rosa Sanchis, *op. cit.*

ACTIVITAT 5: NI AGRESSIVITAT, NI PASSIVITAT: ASSERTIVITAT!

Objectius:

- Aprendre a dir el que pensem, sentim i desitgem sense perjudicar el dret de les altres persones a ser tractades amb respecte.
- Reflexionar sobre la major eficàcia dels mètodes alternatius a l'ús de la violència per resoldre els conflictes interpersonals, especialment dins l'àmbit de la família.

Descripció: reflexió i debat arran d'un text i preguntes.

Material: còpies del text, paper, bolígrafs, pissarra.

Metodologia: en grups petits de 3 o 4 persones, l'alumnat llegeix el text i respon a les preguntes. Després es posa en comú i anotem les idees clau a la pissarra.

TEXT ²⁰

Assertivitat, agressivitat i passivitat

La *passivitat* és l'actitud de les persones que no diuen el que pensem, senten o volen per por d'arriscar-se a les conseqüències, perquè no tenen les habilitats socials necessàries per manifestar-ho o perquè no creuen en els propis drets personals. Aquesta manera d'actuar pot evitar-nos conflictes a curt termini, però a la llarga, en crea molts més: les altres persones no sempre han d'endevinar el que volem o sentim i, si ho esperem, el més normal és que acabem sentint que no ens respecten i ens hi enfadem.

Una altra conseqüència negativa de la passivitat és que, a falta de recursos per aconseguir els nostres objectius, haguem de recórrer a accions indirectes, manipuladores o poc sinceres.

L'actitud *agressiva* suposa dir el que pensem, sentim i volem però saltant-nos el dret dels altres a ser tractats amb respecte. Les causes que poden portar-nos a conduir-nos d'aquesta manera poden ser que no coneguem o trobem una altra manera millor de sobreviure al nostre entorn o que ens resulti la manera més còmoda d'aconseguir els nostres objectius.

L'agressivitat és una manera resolta de comportar-se, però a costa dels altres.

La tercera de les maneres de conduir-se és l'*assertivitat*. Una persona assertiva diu el que pensa, sent i necessita sense perjudicar el dret dels altres a ser tractats amb respecte i ho fa de manera honesta i no amenaçadora. Ser assertiu significa reconèixer els propis drets personals i significa també respectar els valors i els objectius de les altres persones, encara que preferim els nostres.

(20) Rosa Sanchis, *op. cit.*

Amb l'estil assertiu aconseguim que les persones coneguin el que opinem, el que desitgem i el que sentim, evitem el ressentiment, la ira i la culpabilitat i, com que mostrem respecte, és més fàcil que ens tractin també amb respecte.

Aprendre a ser assertius és la millor manera perquè les persones millorem l'autoexpressió (l'expressió dels desigs, les necessitats, les idees i els sentiments de manera adequada i responsable) i incrementem la nostra responsabilitat.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Què és un conflicte? Sempre són negatius els conflictes? Argumenta la teva resposta.
2. Per què sorgeixen conflictes entre les persones?
3. Què és l'assertivitat?
4. Quins avantatges té respecte d'altres formes de solucionar els conflictes?
5. L'has fet servir algun cop? Creus que la faries servir si tinguessis algun conflicte amb algú? Per què?

IMPORTANT!

1) PENSA COM PROTEGIR-TE I PREPARA'T:

-BUSCA ALGUNA PERSONA DE CONFIANÇA A QUI PUGUIS EXPLICAR EL QUE PASSA I QUE PUGUI TRUCAR ALS MOSSOS D'ESQUADRA SI SENT CRITS.

2) QUAN CREGUIS QUE POT COMENÇAR UN EPISODI DE VIOLÈNCIA:

-SI A CASA TEVA HI HA UNA HABITACIÓ ON ET POTS TANCAR (PER EXEMPLE, EL LAVABO), VÉS-HI AMB UN TELÈFON I DEMANA AJUDA. SI NO HI ETS A TEMPS, PROCURA FER SOROLL, AIXÍ SI ALGÚ ET SENT PODRÀ DEMANAR AJUDA EN LLOC TEU.

-MANTÉN-TE ALLUNYADA DE LES HABITACIONS ON HI HA OBJECTES PERILLOsos (COM PER EXEMPLE, LA CUINA).

-DE FET, EL LLOC MÉS SEGUR ÉS L'HABITACIÓ MÉS PROPERA A LA PORTA DEL CARRER, PERQUÈ POTS MARXAR AMB MÉS FACILITAT.

-SI NO HAS POGUT FUGIR, PROTEGEIX LES PARTS MÉS VULNERABLES DEL TEU COS (LA CARA, EL CAP I EL PIT).

-SI NO POTS SORTIR DE CASA O NO ETS POTS DESPLAÇAR A UNA COMISSARIA O UN CENTRE SANITARI, POTS TRUCAR AL **112**, ON T'ATENDRAN DE MANERA URGENT.

-SI TENS LESIONS FÍSQUES VÉS A UN CENTRE MÈDIC PERQUÈ T'ATENGUIN I EXPLICA'N L'ORIGEN. DEMANA UN INFORME DE LESIONS: AQUEST INFORME ÉS IMPORTANT PER A ACCIONS LEGALS QUE PUGUIS POSAR EN MARXA.

A CASA, PAU, TRANQUIL·LITAT I SEGURETAT!

AGRESSIONS SEXUALS

Contextualització

De què parlem?

Un dels drets que tenim les persones és el dret a gaudir d'una sexualitat pròpia, que sigui lliure i satisfactòria. Aquest dret es basa en el respecte cap a una mateixa o cap a un mateix, i també en el respecte cap a les altres persones. La sexualitat és un aspecte íntim de la persona que va madurant a mesura que es van vivint experiències. Tot i això, nois i noies tenen aprenentatges diferenciats sobre la sexualitat que fan difícil, moltes vegades, que puguin realment exercir el seu dret a gaudir d'una sexualitat lliure i plaent. En alguns casos, això es deu a una educació sexual deficient que ha fet que el jovent, tant abans com ara, tinguin experiències en què no els quedi clar fins a quin punt han donat el seu consentiment. Aquest fet té conseqüències greus, com ara disminució de l'autoestima, victimització, culpabilització, ansietat, confusió, etc. Una d'aquestes experiències és patir abusos sexuals.

La Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista defineix les agressions sexuals com aquelles accions perpetrades a través de l'ús de la violència psicològica i sexual exercida sobre les dones majors o menors d'edat i determinada per l'ús premeditat del sexe com a arma per demostrar-ne el poder i abusar-ne.

Per què passa això?

La sexualitat i l'afectivitat són dos aspectes de la condició humana que tenen una importància cabdal en el desenvolupament integral de les persones. Tot i això, en el nostre país no tenen un lloc establert clar ni en els espais educatius formals ni en els no formals. A més a més, la poca educació que s'ha fet fins ara parteix de dos models que actualment s'estan qüestionant fortament. Per una banda, el model moralista, que entén la sexualitat com quelcom dirigit fonamentalment a la procreació i que, per tant, reprimeix i margina la dimensió no reproductiva de la sexualitat. Per altra banda, en els darrers temps ha anat guanyant terreny el model biologicista o biologicosanitari, que es centra en la prevenció dels riscos associats a l'activitat sexual, sobretot els derivats de la penetració.

Tots dos models són del tot insuficients i, fins i tot, contraproductius, si el que es pretén és que les persones desenvolupin una sexualitat saludable i que contribueixi al seu desenvolupament humà. És necessari, per tant, imaginar un nou model d'educació sexual integral per tal d'evitar que l'educació quedi en mans dels estereotips, els mites i les falses creences que arriben

al jovent a través dels mitjans de comunicació i dels costums i les tradicions. Per això, és d'importància cabdal qüestionar els dos models tradicionals, de masculinitat i feminitat, segons els quals s'atribueix a les dones el paper de posar els límits, el fre, a la suposada incontinència sexual masculina. Per a una noia mostrar massa interès pel sexe "reportarà el perill de ser considerada 'la fàcil', tot i que més modernament també la imatge de l' 'estreta' és negativa, de manera que les noies es passen la vida fent de mitjanceres entre els seus desigs, els dels nois i les pressions socials".²¹ En canvi, pel que fa a l'educació masculina tradicional, el sexe és considerat natural pels nois, fins i tot una necessitat. A ells, a diferència que a les noies, se'ls reconeix el dret al plaer. Per als nois, la sexualitat és encara una demostració de masculinitat.

Objectius

- Analitzar les causes i les conseqüències dels estereotips de gènere en l'establiment de les relacions afectives i sexuals.
- Reconèixer-se el dret a la pròpia integritat psicofísica i sexual.
- Tenir eines per aturar a temps o evitar agressions físiques i sexuals.

ACTIVITAT 1: SEXE EXPRESS ²²

Objectius:

- Analitzar els estereotips de gènere presents a l'article.
- Analitzar les creences sobre la sexualitat masculina i femenina.
- Desenvolupar una visió crítica dels mites sobre les relacions afectives i sexuals de parella.

Descripció: comentari d'un article de premsa.

Material: fotocòpies del text, pissarra.

Metodologia: distribuïm còpies del text, demanem a una persona voluntària que llegeixi l'article i responem a les preguntes tots junts.

TEXT ²³

Practicar el sexe ràpid o "aquí t'agafo, aquí et mato" resulta excitant, però t'has parat a pensar en els avantatges i inconvenients de l'anomenat *quickie*? Pren-ne nota.

(21) <http://www.rosasanchis.com/>

(22) <http://karicies.blogspot.com/2009/02/sexe-express-boicot-ragazza.html>

(23) "Sexe Express", publicat a la revista *Ragazza* núm. 176, juny 2004.

AVANTATGES

- **AUGMENTA LA TEVA AUTOESTIMA:** no hi ha res com sentir-se descaradament irresistible per a un noi que no coneixes de res. Et sents segura, imparable, la reina de l'univers...
- **ÉS MÉS EXCITANT:** perquè... tens molt per descobrir i molt poc temps per fer-ho! I és clar, l'afany de tots dos per donar el millor de cada un es multiplica per quatre.
- **ET SENTS MÉS LLIURE:** és l'ocasió perfecta per donar curs a les teves fantasies més íntimes i fer allò que no faries amb algú que et coneix. Total, potser no el tornis a veure. Així que... a per totes!
- **T'EVITA SORPRESES:** vaja, que si el que sembla un tot terreny sexual en realitat es comporta com un Seat Panda, no ho descobreixes quan ja és massa tard...
- **CONEIXES MÓN:** és el que té el sexe ràpid... Que et permet practicar-lo amb qualsevol i en qualsevol lloc sense necessitat de més floritures. I de nois, n'hi ha molts!

INCONVENIENTS

- **NO HI HA MARXA ENRERE:** en deu minuts hauràs passat de la salutació al sexe, i després, si t'he vist no me'n recordo. Tingues clar el que passarà si després no te'n vols penedir.
- **ÉS UNA MICA FRED:** està completament contraindicat per a aquelles noies desitjoses de romanticisme; tan ràpid comença, tan ràpid acaba. Si cerques *carinyo*, oblida't del sexe ràpid, no hi ha temps per a magarrufes.
- **POTS PASSAR-HO MALAMENT...:** potser et resulti l'experiència més excitant de tota la teva vida i vulguis tornar-lo a veure, cosa poc probable... Millor gaudeix i no t'hi aferris!
- **...O RESULTAR UN FRACÀS:** com que només disposes d'uns minuts, corres el risc que ell se centri només en la seva persona i no es preocupi que tu també gaudeixis. Uff!
- **ÉS INCÒMODE:** les presses, de vegades, no entenen de comoditats. Un bany, un cotxe, unes escales... Més que un encontre sexual, pot assemblar-se a un xou circense.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. De què depèn l'autoestima femenina, segons l'article?
2. Per què les ganes de donar el millor de cadascú són més grans amb un desconegut?
I amb la parella, si no et sents lliure amb qui coneixes, quina relació hi tens? I si el tot terreny resulta ser un Panda, ja no es pot tirar enrere?
3. No és possible la negociació en la sexualitat exprés?
4. El que no és el coit són floritures?
5. Els nois sempre volen sexe? Són egoistes i pensen només en el seu plaer?
6. Les noies són totes romàntiques que es pengem del primer que passa?
7. Quina visió dels nois dóna l'article? I de les noies? I de la sexualitat?
8. El sexe exprés, creus que comporta riscos pel que fa a la seguretat?

ACTIVITAT 2: FANTASIES SEXUALS

Objectius:

- Aprendre a delimitar els estereotips de gènere presents en els relats.
- Indicar els tòpics de l'amor que apareixen en els textos.
- Identificar indicadors d'abús en les relacions de parella que es descriuen en els textos.

Descripció: reflexió i debat a partir de tres textos redactats per persones adolescents.

Material: còpies dels textos.

Metodologia: dividim el grup en tres subgrups i donem a cada grup un text diferent. Després d'haver llegit i fet les consideracions oportunes, fem una posada en comú amb els altres grups.

TEXTOS ²⁴

ILLA PERDUDA

Jo anava en un gran vaixell de viatge al Carib. El vaixell era enorme i hi anaven milers de persones. Entre elles hi havia un noi que em cridava molt l'atenció: era un noi d'uns 18 anys, alt, morè, bé de cos, amb uns ullassos verds. Una nit vaig sortir a prendre la fresca a la coberta del iot. Hi havia lluna plena, no hi havia ningú, però de sobte vaig veure aparèixer una silueta a la llunyania. No li vaig donar importància fins que em vaig tornar a girar i el vaig veure. Era ell, s'havia apropiat a mi i, sense adonar-me'n, ja estàvem parlant com si ens coneguéssim de tota la vida. De sobte es va llançar i em va besar, va ser un petó molt apassionat. Vam passar tota la nit junts a la seva cabina i va ser genial, una nit molt apassionada, però sense arribar al coit. L'endemà vam tornar a veure'ns i així els dies següents fins que un dia hi va haver una gran tempesta i el vaixell va naufragar.

Jo només recordo la gran tempesta perquè en caure a l'aigua i estar-hi molt temps vaig perdre el coneixement i només recordo que vaig despertar al seu costat en una platja deserta superxula amb palmeres, aigua superneta... Ell em va explicar que la majoria de la gent havia mort i que ell va ser qui em va rescatar i va nedar 16 quilòmetres amb mi a coll fins arribar a l'illa. A l'illa vivim dies meravellosos, sols, nus per la platja... Una nit, a la llum de la lluna, vam anar a la platja i allà vaig perdre la meva virginitat. Comencem a besar-nos apassionadament, ell em treu la poca roba que porto i jo a ell, després comencem a besar-nos per tot el cos fins que al final acabem en el coit. Va ser la millor nit de la meua vida i mai no hauria imaginat tenir una història d'amor tan romàntica i que perdria la virginitat en un lloc tan bonic i amb un noi tan especial.

Passem la resta de la nostra vida allà, ja que és una illa amb molts recursos i menjar. Tenim tres fills i vivim els cinc feliçment a la nostra illa perduda.

(24) Rosa Sanchis, *Tot per amor?*, Octaedro, 2006.

LA ROSSA

Vaig entrar en un bar de carretera, vaig demanar una paella i una cervesa. A uns metres hi havia una rossa potent, amb un cos 10 i un culàs que em feia somiar. Comencem a mirar-nos, a fer-nos senyals i a ximplejar amb la mirada. Vaig acabar de menjar i vaig sortir, vaig pujar al cotxe i me'n vaig anar. Al cap de deu minuts, vaig veure un cotxe darrere meu fent-me senyals. Em va avançar i em va fer frenar, i del cotxe va sortir la rossa, que va pujar al meu cotxe i em va dir que em fiqués en un camí. Jo no volia faltar-li al respecte, així que ho vaig fer. Quan vaig entrar al camí, va començar a treure's la roba. Aleshores vaig parar el cotxe i em vaig començar a despullar.

Ella em va fer gaudir fent coses que no sabia ni que existien. Quan vam acabar, va baixar del cotxe i se'n va anar caminant. Em vaig quedar allà parat i rebentat, perquè la tia tenia més resistència que jo.

FANTASIA SEXUAL

Una noia de 17 anys s'enamora d'un noi de 19. Ella el coneixia perquè anava amb els seus amics. El noi passava d'ella, la noia es va adonar que ell passava d'ella i ella també va començar a passar del noi. Un dia, en una festa, es van tornar a veure. Ella estava molt canviada i ell va començar a fixar-s'hi. Van estar parlant tota la nit i es van intercanviar els números de mòbil.

L'endemà, ell li va trucar i van quedar a la tarda. Se'n van anar a fer un volt i quan la va portar a casa li va fer un petó. Ella cada dia n'estava més enamorada. Quan va arribar dissabte ella se'n va anar amb les amigues, al final de la nit se'l va trobar i com que la noia anava molt cega ell se'n va aprofitar, la va fer pujar a la seva habitació i se la va tirar. La noia era la primera vegada que ho feia. Ella no volia, però ell l'hi va obligar. L'endemà ella estava molt malament, no volia veure'l, ell no parava de trucar-li, volia parlar amb ella. Al final la noia li va agafar el mòbil, ell volia arreglar-ho però ella deia que no. Al final van quedar per parlar, ell li deia que el perdonés, que no sabia el que feia, que s'havia menjat un parell de pastilles. Ella li va dir que no volia un nòvio drogoaddicte, que si tant la volia que havia de deixar les drogues. El noi s'ho va pensar i va decidir deixar les drogues. La noia li va donar una altra oportunitat perquè n'estava enamorada.

Van començar de zero i una nit, quan més de gust estaven, ho van fer de la manera més bonica i romàntica que hi ha.

Ara són casats i amb dos fills. Ell ja no l'ha violat més i ha deixat les drogues del tot.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

Illa perduda

1. Comenta la descripció que es fa del noi. A quin tipus de característiques es fa referència?
2. Com és la relació entre el noi i la noia? Valora la descripció que es fa de la relació (inici i desenvolupament).
3. Veus alguna correspondència entre aquesta història i les històries dels contes infantils? Quines?
4. Creus que es tracta d'una fantasia sexual? Per què?

La rossa

1. Comenta la descripció que es fa de la noia. A quin tipus de característiques es fa referència?
2. És comú que passi una situació com la que es descriu a la història? Per què? T'ha passat algun cop?
3. Com és la relació entre el noi i la noia? Valora la descripció que es fa de la relació (inici i desenvolupament).
4. Creus que es tracta d'una fantasia sexual? Per què?

Fantasia sexual

1. Comenta la descripció que es fa de la relació: com comença? Com es desenvolupa? Què passa entremig?
2. Consideres que el noi té alguna mena de justificació pel que ha fet? Argumenta la teva resposta.
3. Per què la noia decideix perdonar el noi?
4. Què faries tu en lloc seu?

ACTIVITAT 3: VIOLÈNCIA CONTRA LES DONES

Objectius:

- Reflexionar sobre els conceptes de violència i sexualitat.
- Reflexionar sobre el concepte de violència i sobre les especificitats de la violència contra les dones.
- Entendre la violència contra les dones com a fet estructural que necessita d'un canvi integral de valors.

Descripció: anàlisi d'un article d'una revista dirigida a gent jove, sobre la violència contra les dones.

Material: còpies del text.

Metodologia: en grup, llegim el text i responem a les preguntes. S'ha d'intentar que tothom hi participi i que expliqui què ha sentit en llegir aquest article, participi i que expliqui què ha sentit en llegir aquest article.

TEXT

«[...] Potser podríem començar per establir què no fer. Vagi per endavant que hi ha qui en aigua tèrbola tracten d'identificar la sexualitat amb la violència exercida sobre les dones, posant l'accent en les agressions sexuals, i molt especialment en les violacions. I, tanmateix, és important deixar clar que les agressions sexuals tenen molt menys a veure amb el sexe que amb la violència.

La sexualitat té a veure amb el plaer, amb el joc, amb la comunicació, amb la tendresa, amb l'afecte. Les agressions sexuals tenen a veure amb la violència, amb el maltractament, amb l'agressivitat. Cal ressenyar que tant *vio-lar* com *vio-lència* provenen del llatí *violō*, que significa 'violentar', que al seu torn és un derivat de *vis*, que significa 'força'. La violació és un acte de força. De fet, totes les accepcions de *violació* –“violació sexual”, “violar la intimitat”, “violació de drets humans”, etc.– han de veure amb la falta de respecte, amb l'agressió i amb la força. Les agressions sexuals són, doncs, una expressió més de les múltiples agressions que sofreixen les dones. I d'això és precisament del que es tracta, no de la sexualitat, ni del plaer, ni de la tendresa, ni de l'afecte, sinó de les agressions, de la violència que sofreixen les dones per part dels homes.

Hem de deslligar la sexualitat de la violència [...]. Un altre aspecte important és no viure l'agressió com un problema personal, individual. Per exemple, no mantenir tals agressions en silenci. La dependència i la submissió inculcada a les dones porta a moltes d'elles a viure l'agressió soferta amb un sentiment de culpa. Bé per no haver estat prou sol·lícita i complaent amb la seva parella, bé per no haver reaccionat contra l'agressor. Sentiment de culpa que inhibeix, que paralitza i que impedeix que moltes agressions –físiques i sexuals– siguin denunciades. Fins a la data, moltes dones han callat i suportat en silenci aquesta violència. No obstant això, el nombre de denúncies ha augmentat espectacularment aquests últims anys.

Encara que també hi ha moltes dones que no ho denuncien perquè pensen que la seva causa anirà directament al cistell dels papers. Pegar un policia és un delictes gravíssim, immediatament perseguit amb tots els recursos a l'abast del poder. Pegar a una dona surt gratis. És més, moltes vegades l'única resposta que rep és que qui sap què deu haver fet ella perquè el marit hagi hagut d'arribar a pegar-li.

L'eradicació del maltractament a dones vindrà precisament d'una acceleració en la preparació intel·lectual i professional de la dona, en la seva incorporació creixent al treball remunerat, en la seva autonomia i independència econòmica. Els avenços que s'han donat fins ara en el terreny de la igualtat entre les dones i els homes, i en el respecte, han vingut –sempre– de la mà d'aquesta independència econòmica.

Aquesta autonomia i aquesta independència econòmica de les dones farà que aquells homes que tractaven de camuflar la seva inseguretats i la seva baixa autoestima sota expressions de

força bruta ja no puguin fer-ho i hagin de buscar-se altres “teràpies”. La seva crisi d’identitat ja no la podran resoldre a cops».

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Estàs d’acord amb el que diu l’autor de la sexualitat? En tot o només en algun aspecte? Per què?
2. Estàs d’acord amb el que diu l’autor sobre la invisibilització del fenomen de la violència contra les dones? Tens algun exemple?
3. Creus que sempre es creu una dona que denuncia algú d’agressió física o sexual?
4. Hi ha altres formes de violència contra les dones que és difícil de fer visibles?

ACTIVITAT 4: DEFENSAR-SE DE LA PRESSIÓ

La sexualitat està present en les nostres vides des que naixem fins que morim. La sexualitat inclou l’acte sexual, però aquest només és un element, també hi ha les relacions interpersonals, el plaer, la capacitat d’estimar, les emocions, etc.

L’educació a les noies, sovint, és un discurs de protecció (el sexe és perillós, tots volen el mateix, por a l’embaràs no desitjat, etc.). Amb aquest model sembla que les dones són les encarregades de posar límits davant de la suposada incontinença sexual masculina. A més, hi ha molts clixés lligats a les dones i les relacions sexuals: l’amor romàntic, “la fàcil”, “l’estreta”, “l’experimentada”, etc. En canvi, l’educació masculina tradicional és tot el contrari; en els nois el sexe és positiu, natural i gairebé una necessitat. A més, per als nois la sexualitat es relaciona amb la masculinitat. Els clixés masculins són, per exemple, que han de portar la iniciativa, han de ser actius, sempre sexuals i disposats, controladors, dominadors, etc.

Les conseqüències negatives de les relacions sexuals no són només el risc d’embaràs no desitjat i les malalties de transmissió sexual, sinó les experiències doloroses, com ara accedir a tenir relacions sexuals per la pressió (satisfer l’altre, donar la talla, por al trencament de la relació, por al rebuig del grup d’iguals, etc.), les relacions sexuals sense plaer o doloroses (manca d’empatia i comunicació), els desenganys (expectatives elevades, no reals), i les relacions abusives.

El que hem de tenir clar és que les relacions sexuals mai no poden ser imposades, ni per la pressió del grup d’amics i amigues, ni perquè la parella ho demana. Hem de prendre la decisió de tenir relacions sexuals lliurement, en el moment que considerem oportú, quan les dues persones estan preparades. Hem de saber detectar els elements de pressió o coacció, i prendre les nostres decisions.

La violència sexual²⁵ és una de les formes de violència contra les dones més freqüent i alhora més

(25) Es considera violència sexual tot comportament de naturalesa sexual realitzat sense el consentiment vàlid de l’altra persona. Inclou conductes com l’exhibicionisme, paraules obscenes, tocaments o violació. Encara que afecta ambdós sexes, les dones són les víctimes més freqüents i els homes, els agressors.

invisibilitzada al llarg de la història. Entre un 15% i un 25% de les dones pateixen una agressió sexual en algun moment de la vida,²⁶ per aquest motiu és important tenir en compte quins són els nostres drets, quines estratègies de seguretat podem tenir en compte, quins recursos de seguretat tenim al nostre voltant i on podem acudir si es vulneren els nostres drets.

Com podeu veure en el còmic, el nostre entorn esdevé un important element de seguretat, tant pel que fa a la família, els amics i les amigues com pel que fa als agents del nostre entorn quotidià, com el personal de l'àmbit educatiu, de la salut i de la policia (Mossos d'Esquadra i Policia Local). Hem d'aprofitar aquesta xarxa de seguretat per minimitzar riscos i, entre totes i tots, fomentar la seguretat.

Objectius:

- Reflexionar sobre la importància de l'assertivitat per a l'autoestima i el benestar personal (aprendre a dir NO).
- Practicar diferents formes de dir 'no' davant de situacions de pressió per mantenir relacions sexuals.

Descripció: anàlisi en grups petits de les frases de pressió i de les respostes assertives que proposem.

Material: còpies del text, paper, bolígrafs, pissarra.

Metodologia: en grups petits, s'han de trobar bones respostes per a les frases de pressió del text. En grup gran, les posem en comú i obrim un espai de debat i reflexió a partir de les preguntes plantejades.

TEXT

FRASES DE PRESSIÓ

Si m'estimessis, tindries relacions sexuals amb mi.

Sé que ho vols, el que passa és que tens por de què diran.

Has de créixer. No pots ser tan infantil.

Ja hem tingut relacions abans. Quin és el problema ara?

(26) Programa de prevenció i tractament de les seqüeles psíquiques en dones víctimes d'una agressió sexual recent de l'Hospital Clínic de Barcelona. Aquest programa ha editat una eina d'autoajuda per a víctimes: *Guia d'autoajuda per a les dones víctimes d'una agressió sexual recent. Camí cap a la recuperació*.

En aquesta guia es poden distingir tres tipus de violència sexual:

- L'agressió sexual: És qualsevol acte contra la llibertat sexual d'una altra persona utilitzant per a això la violència o la intimidació. La violació és la més greu de les agressions sexuals i es defineix com la introducció del penis per via vaginal, anal o oral, així com la penetració digital i la introducció d'objectes per les dues primeres vies.
- L'abús sexual: És un atemptat contra la llibertat sexual de la persona en què no s'utilitza la violència o la intimidació però sí l'engany, la coacció o la sorpresa. Pot incloure les carícies, les proposicions verbals explícites, la penetració oral, anal, vaginal i digital. S'inclourien aquí els abusos comesos sobre persones que no poden prestar consentiment vàlid per tenir limitada la seva capacitat volitiva o intel·lectual (menors, malalts psíquics, o persones amb discapacitats psíquiques).
- L'assetjament sexual: És l'exigència de favors de naturalesa sexual, en què l'assetjador aprofita una situació de superioritat, que pot ser laboral, docent o similar. La no-acceptació suposa càstigs i amenaces per a la víctima.

No voldràs que la gent pensi que no ets un home (una dona)?
Ho he de fer ara. Els de la meua edat ja ho han fet.
Si vols ser popular amb els companys... hauràs de fer-ho.
Tu en tens tantes ganes com jo.
M'has excitat. Si m'estimes, continua. Sinó, no haver-me provocat.
Prova-ho. Seré el millor que hagis pogut tenir.
Pren-te una copa. Et posarà en ambient.
Les teves amigues / Els teus amics ho fan. Tu ets l'únic/a que no.
Quan les noies diuen que no, en realitat volen dir que sí.
Si no tens relacions amb mi, ho haurem de deixar.

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. Què és una frase de pressió?
2. És fàcil pensar en bones respostes contra la pressió?
3. És més comú per a les noies o per als nois usar frases de pressió? Per què?
4. És fàcil negar-se a la pressió de mantenir relacions sexuals quan hem convidat la persona que ens agrada a la nostra habitació? Pot convertir-se en una situació de risc?
5. Si es suposa (socialment) que el noi és qui ha de portar la iniciativa en les relacions sexuals, creieu que és fàcil per a ell reconèixer que no en té ni idea?
6. Imagineu les situacions següents:
 - a. El Lluís, el Carles i l'Ernest s'estan burlant del seu amic Joaquim perquè encara no ha tingut relacions sexuals. Ell sortirà aquesta nit amb la seva nòvia i els seus amics li estan dient que esperen que tingui relacions coitals amb ella.
 - b. Una noia ens demana de sortir, però ens han dit que ella és molt experimentada i nosaltres no tenim gaire pràctica i sí molta por. Què li contestem?
7. Per què els amics del Joaquim el pressionen perquè tingui relacions coitals? Què és millor, que tracti de fer entendre als seus amics com se sent o que els faci creure que ha tingut relacions perquè el deixin tranquil? Què faries tu en lloc seu?
8. Quina actitud té la societat cap als nois que són verges a l'adolescència? I cap a les noies? Creus que hi ha adolescents que se senten pressionats per tenir relacions sexuals perquè està de moda ser sexualment actiu?
9. És creïble la situació b)? Per què?
10. Redacta respostes assertives a les frases de pressió.

ACTIVITAT 5: HI TINC DRET...

Objectius:

- Prendre consciència dels drets personals assertius.
- Reflexionar sobre els drets de les persones.

- Aprendre a fer valer els propis drets personals assertius i defensar els propis interessos, sense trepitjar els drets i els interessos de les altres persones.

Descripció: reflexió i debat arran de la lectura d'un text.

Material: còpies del text.

Metodologia: dividim el grup classe en tres subgrups mixtos i repartim les fotocòpies del text. Un cop els grups han llegit i contestat les preguntes, posem en comú les respostes.

ELS DRETS ASSERTIUS

Tinc dret a jutjar el meu propi comportament, els meus pensaments i les meves emocions i no he d'utilitzar per res el sistema moral que una altra persona em vol imposar.

Per què és d'homosexual que m'agradi la penetració anal? Per què és de poc home no participar en bregues? Perquè ho dius tu? On està escrit?

Tinc dret a experimentar i a expressar els meus sentiments.

Per exemple, si un company em fa malbé el material, li puc dir com em sento i el que em faria sentir millor.

Tinc dret a dir no i a no sentir-me culpable.

Per què he d'accedir a les teves peticions de relacions coitals si no n'estic segura?

Tinc dret a canviar d'opinió.

Per exemple, si t'he convidat a la meva habitació i després no m'agrada el que fem.

Tinc dret a cometre errors i a no condemnar-me.

Perquè ni la culpabilització ni la negació o justificació de la falta, ni tampoc llevar-li importància, solucionen les coses.

Tinc dret a demanar el que vull.

Tinc dret que em tractin amb respecte.

Totom té drets personals i aquests són la base de la conducta assertiva.

I si nosaltres tenim drets vol dir que també tenim la responsabilitat de respectar els drets de les altres persones. També el proïsme té dret a expressar-se, a dir-nos que no, a demanar-nos, a canviar d'opinió, a cometre errors, a ser els jutges del seu propi comportament...

PREGUNTES PER REFLEXIONAR

1. L'agressivitat i la passivitat solen assignar-se als homes i a les dones respectivament. Hi estàs d'acord? Per què pot passar això?
2. És fàcil assumir que es tenen drets personals? És més difícil per a les dones?
3. El model amorós tradicional té alguna cosa a veure amb la dificultat de les dones per fer valer els seus drets personals? Argumenta la teva resposta.

IMPORTANT!

1) SI QUEDES AMB ALGÚ QUE NO CONEIXES GAIRE O QUE ET PROVOCA DESCONFIANÇA:

- QUEDA-HI EN UN LLOC PÚBLIC AMB ALTRA GENT.
- SI HI QUEDES A SOLES, DIGUES ALS TEUS AMICS I A LES TEVES AMIGUES AMB QUI ETS I ON.
- EVITA TRAJECTES A PEU PER LLOCS POC IL·LUMINATS I POC TRANSITATS.
- I RECORDA: TENS DRET A VESTIR COM VULGUIS!
- I AIXÒ NO ÉS UNA EXCUSA PERQUÈ NINGÚ ATempti CONTRA LA TEVA LLIBERTAT SEXUAL.
- DE VEGADES, LES AGRESSIONS SEXUALS ESDEVENEN DESPRÉS D'Haver INCAPACITAT LA VÍCTIMA (ADMINISTRANT-LI DROGUES A LA BEGUDA).
PER EVITAR-HO: ALS LOCALS, ESTIGUES ALERTA I NO PERDIS DE VISTA LA TEVA BEGUDA.
NO INGEREIXIS CAP BEGUDA QUE NO HAGIS VIST SERVIR.

2) SI CREUS QUE POTS SER VÍCTIMA D'UNA AGRESSIÓ SEXUAL:

- CRIDA FORT, COM LA JÚLIA. UNA ALTRA ESTRATÈGIA ÉS CRIDAR:
FOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOO!!!
- INTENTA DEFENSAR-TE.
- AVISA LA GENT QUE TINGUIS A PROP.
- SURT CORRENT.
- SI LES RELACIONS SEXUALS ET FAN PATIR O NO T'HI SENTIS CÒMODA, SIGUI QUI SIGUI, DIGUES NO.

3) SI HAS ESTAT VÍCTIMA D'UNA AGRESSIÓ SEXUAL:

- NO ET DUTXIS NI ET CANVIÏS DE ROBA I VÉS A UN HOSPITAL.
- SI TENS MÉS A PROP UNA COMISSARIA, VÉS-HI, ELS MOSSOS D'ESQUADRA T'ACOMPANYARAN A UN CENTRE MÈDIC.
- TRUCA AL 112.
- COM LA JÚLIA, EXPLICA EL QUE T'HA PASSAT. TENS DRET QUE T'ESCOLTIN I T'AJUDIN. TU NO ETS LA RESPONSABLE DE L'AGRESSIÓ.

SERVEIS BÀSICS DE LA POLICIA DE LA GENERALITAT - MOSSOS D'ESQUADRA A LES VÍCTIMES:

- Establir canals de comunicació amb la ciutadania i, especialment, amb els col·lectius amb més risc per tal de minimitzar i prevenir la possibilitat de ser víctima d'un delicte.
 - Mantenir relacions directes i periòdiques amb els diferents col·lectius socials.
 - Organitzar xerrades i distribuir materials sobre les formes de violència masclista.
-
- Oferir atenció 24 hores, 365 dies l'any.
 - Rebre denúncies per internet en els supòsits previstos.
 - Garantir la privacitat de les persones denunciants.
 - Recollida de la denúncia i tramitació al jutjat corresponent.
 - Gestió d'assistència jurídica i d'acolliment d'urgència.
 - Oferiment d'accions i sol·licitud de l'ordre de protecció.
 - Informació de mesures d'autoprotecció i del servei de teleassistència mòbil.
 - Protecció policial en funció del risc de les víctimes.
 - Acompanyaments a la víctima: centre hospitalari, domicili o lloc d'acolliment d'urgència.
 - Informació i derivació a serveis assistencials.
-
- Seguiment periòdic de la víctima, realitzat per agents amb formació especialitzada, a través de trucades telefòniques i entrevistes personals.

atenció a les
dones en situació
de **violència**

900 900 120

www.gencat.cat/edones/linia900.htm

Servei 24 hores
gratuit i confidencial

 Generalitat de Catalunya
Centre Català de les Dones

112
emergències

Programa de Seguretat contra la Violència Masclista

<http://www.gencat.cat/interior/policia/violenciamasclista/index.htm>